Ára: 200 FORINT

76. évf. 3. szám 2021. február 15.
Ádár 3. 5781 כ"ה

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Púrim: ünnepeljük, hogy élünk!

SOKAN KÖZÜLÜNK azt hiszik – talán mindannyiunk? –, hogy púrim a zsidó farsang, amikor álarcosbál, ivászat, kindli és flódni a divat, a „micve”.

Kétségtelen, hogy a púrim örömünnep, de minek örülünk ilyen nagyon? Mi az, ami miatt halachába kellett foglalni, hogy a zsidó ember köteles leinni magát púrimkor, olyannyira hogy részeg legyen egyszer egy évben, és ezzel „jól érezze magát”?

(A zsidók persze kifogtak a halachán: mivel a zsidó ember „nem érzi jól magát” részegen, és erre őt kényszeríteni képtelenség, a Sulchán Áruch kimondja, hogy ha valaki púrimkor részegeskedés helyett inkább lefekszik aludni, és így kerül önkívületi állapotba, ezzel eleget tett a „részegség” halachikus fogalmának.)

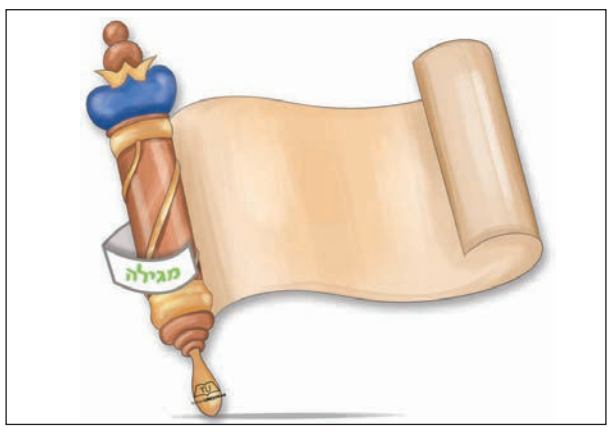

Ha erre a fogas kérdésre nincs válaszunk, itt egy további kérdés: mi az alapja és erkölcsi háttere annak a midrási mondásnak, hogy „az idők végén minden ünnep megszűnik, kivéve a púrimot, ami örökké fennáll”? (Jálkut Simoni, Mislé, 944 és Midrás Mislé, 9,2) Ehhez még hozzátehetjük a Jeruzsálemi Talmud azon megállapítását, miszerint ha a Biblia nagy része, kivéve Mózes öt könyvét, nem is lesz aktuális az „idők végén”, Eszter könyve, amely púrim eseményeit tárgyalja, örökké aktuális lesz. (Megilla Jerusálmi, 1,5)

Miért?

Ehhez tudnunk kell, miért örömünnep púrim, minek örülünk olyan nagyon.

***

KEDVES OLVASÓ, készüljön fel egy újabb hajmeresztő sztorira: annak örülünk, hogy élünk. Egész egyszerűen annak, hogy Hámán, az amalekita sátánfajzat ördögi terve nem sikerült, és a perzsa birodalom 127 tartományának zsidói – mennyiségben az akkori világzsidóság többsége – megmenekültek a „végső megoldás” megvalósításától.

Az utolsó pillanatban menekültek meg. Perzsia és Média gálut volt a javából, édes gálut, aranyozott kalitka, ahol a zsidók magas állami pozíciókat foglaltak el. Maga Mordecháj, a zsidó vezető is „udvari főtanácsos” volt Achasvéros udvarában. Aztán Hámán belekötött, és amikor megtudta, hogy a nyakas „Morduk” zsidó, már nem volt elég neki, hogy őt tegye tönkre, hanem az összzsidóságot akarta megsemmisíteni.

A részeges(!) király beleegyezését nem volt nehéz elnyerni. A Tárgum Séniben (Eszter könyvére írott aggádikus, arameus nyelvű magyarázat) hajmeresztő dolgokat olvashatunk arról, miket mondott Hámán a királynak a zsidókról („nem tartják törvényeinket”, „az ötödik hadoszlop szerepét töltik be”; „zsinagógáikban átkozzák a királyt és vezéreit” stb.). Achasvéros aláírta a zsidók kiirtásáról szóló „törvényt”, azután pedig leült Hámánnal borozni...

Miért járt ez a zsidóknak?

Miután csodálatos módon sikerült a „zsidó származású” Eszter királynénak megmásíttatni az ingatag királlyal akaratát, Hámán megbukott, és a király „engedélyt adott a zsidóknak, hogy védekezhetnek” a pogromisták ellen (mivel a törvényt, amit egyszer aláírt, a zsidótörvényt, „nem lehet megmásítani, ez nem alkotmányos”). Bölcseink felteszik a kérdést, miért járt ez a zsidóknak? Miért voltak kitéve az amalekita Hámán esztelen gyűlöletének?

Válaszuk: „azért, mert részt vettek a királyi lakomán, és élvezték azt!” Ahol persze nem kósert ettek, de hát a zsidó notabilitások elájultak a megtiszteltetéstől, hogy meghívták őket a királyi lakomára, és a kásrut problémáját egy kézlegyintő „ugyan, kéremmel” intézték el. Simon Bár-Jocháj ennél tovább megy: ez nem logikus, mondja, mert ha a susáni előkelőségek élvezték a tréfli lakomát, oké, de miért járt „kiirtás” a vidéki zsidóknak? Válasza: „mert mindnyájan meghajoltak a perzsa állami bálvány előtt, vagyis hazafiasságukban túlteljesítették a normát.” (Megilla, 12,a és Jálkut Simoni, Eszter, 1048)

Történészek, akik nem a midrások alapján állnak, rámutatnak, hogy az asszimiláció az akkori Perzsiában olyan méreteket öltött, hogy még a zsidó vezetők nevei is perzsa nevek voltak, mint Mordecháj-Mordok és Eszter-Astair. Tudjuk, hogy Eszter zsidó neve Hádászá volt, Mordechájé pedig Bilsán, de ezek „zsinagógai nevek”, amiket a mindennapi életben nem használtak.

És miért menekültek meg az utolsó percben?

Mert megtértek, minekutána Eszter a királyhoz ment könyörögni a zsidók életéért, és kérte Mordechájt, aki nagybátyja volt, rendeljen el háromnapos böjtöt, amelyben a zsidók imádkoznak és magukba szállnak.

És Mordecháj hallgatott Eszterre, böjtöt hirdetett, és a zsidók megtértek.

***

EZ MÁR A MÁSODIK nagyszabású népirtási kísérlet volt – az elsőt a fáraó jegyezte, Egyiptomban, Mózes idejében. A zsidók nem okultak, nem tanulták meg a leckét, és miután megmenekültek, nem használták ki az alkalmat Cyrus idején és nem alijáztak, amikor lehetett (Nachmanides, a „megváltás könyvében”: „Te tudod, hogy mennyire szét voltak szórva Achasvéros országának tartományaiban, Indiától Etiópiáig, és nem alijáztak [...] hiszen csak kevesen jöttek Ezrával, Babilóniából, Erecbe...”).

Hiába a „végső megoldások”, a zsidó csak nem tanul se más, se a saját kárán.

Hanem? Mi lett púrimból? Örömünnep. Örülünk, hogy élünk, és ez rendben is van. Viszont a lényeg lassan, de biztosan elsikkad, és púrimból farsang lesz, evészet, ivászat, bál és még egy sor zsidótlan dolog, amit említeni is szégyen. A legrosszabb az asszimiláció, a tudatos elzsidótlanodás.

Így már érthetjük, miért marad fenn a púrim ünnepe az „idők végén”, amikor a többi ünnep elfelejtődik. Talán azért, mert púrim, a hámáni genocídium emlékeztetője, mindig „aktuális”. Volt, van és lesz. Ha mi tagadjuk, szégyelljük, elrejtjük zsidóságunkat, vannak és lesznek, akik tagadják a holokausztot. Mire meghal az utolsó életben maradott a tetovált számmal a karján, a csillagot (a sárga csillagot) is le fogják tagadni az égről: mi találtuk ki, mi építettük a gázkamrákat, mi gyilkoltuk saját magunkat...

***

MIT TEHETÜNK? Csak egyet: zsidók maradunk, összeszorított fogakkal, büszkén, felvetett fejjel. Büszke zsidók.

Púrimkor elmegyünk a zsinagógába; meghallgatjuk Eszter könyvének felolvasását, és teljesítjük a nap micváit: ajándékot küldünk barátainknak (sláchmónesz) és pénzt adunk a nélkülözőknek. Ha mi könyörületesek vagyunk, az Örökkévaló is könyörületes velünk szemben.

Aki képes böjtölni, böjtöljön. A böjt a zsidó szolidaritás eklatáns kifejezője. Sok millió zsidó böjtöl ugyanazon a napon, ugyanazért. Akinek nehéz, böjtöljön inkább jom kippurkor, az fontosabb.

A Zóhár bizonyos névazonosságot talál púrim és jom (háki)púrim között, mondván, hogy majdan jom kippurt púrim váltja fel, és a hosszúnap sanyargatásából kedves élvezet lesz, mint púrimkor (Tikuné Zóhár, 57,2).

Bár már látnánk. Gyorsan, napjainkban. Ezt meg kell élni. Ki kell érdemelni.

Naftali Kraus

Tóratekercs a német parlamentben

Egy több mint kétszáz éves tóratekercs utolsó betűi a Bundestagban kerültek a helyükre a holokauszt emléknapján.

Németországban január 27-e immáron negyed évszázada a nemzetiszocializmus áldozatainak emléknapja, mely alkalomból a Bundestag ünnepélyes emlékórát tart. E szokást Roman Herzog akkori szövetségi elnök 1996-ban vezette be az auschwitzi koncentrációs tábor felszabadításának évfordulóján. 2005-ben az ENSZ átvette ezt a hagyományt, és január 27-ét a holokauszt nemzetközi emléknapjává nyilvánította.

Az idei németországi megemlékezés központi eseménye egy sok vihart látott tóratekercs helyreállításának utolsó mozzanata volt. A munka hagyományos lezárása az utolsó betűk szertartásos megírása. Ebben Németország öt alkotmányos testületének*, valamint a zsidó közösségnek a képviselői működtek közre. A különleges alkalom másik oka az volt, hogy idén ünnepli az ország a zsidók jelenlétének 1700-adik évfordulóját.

A szóban forgó tóratekercs 1793-ban készült a bajorországi Sulzbachban. 1822-ben sikerült épségben kikerülnie egy tűzvészből. Amikor a falu közössége 1934-ben feloszlott, a tóra a közeli Ambergbe került. Az ottani rabbi a

Elias Dray rabbi és a „Sulzbachi tóra”

város egyik tanára segítségével más vallási tárgyakkal együtt még időben el tudta rejteni a helytörténeti múzeumban, így nem vált az 1938. novemberi kristályéjszaka áldozatává. Az idők folyamán a szent tekercs megkopott, ezért már nem volt kóser, vagyis alkalmatlanná vált istentiszteletre. A hagyomány szerint el kellett volna temetni. De szerencsére felmerült a huszonnégy méter hosszú és kilenckilós tóra restaurálása az idei emlékév tiszteletére.

A felújításhoz Izraelbe szállították, ahol **Jichák Rosengarten** szófért bízták meg a nem mindennapi feladattal. Nem volt könnyű dolga. A pergamen teljesen kiszáradt, és töredezett volt. A tinta szinte mindenhol megkopott vagy lepergett a lapokról. A bőrt át kellett dolgozni, a hiányos részeket kiegészíteni. Mind a 304.805 betűt muszáj volt újra átírni. A költségek negyvenezer-ötszáz euróra rúgtak, amit a sulzbachi közösség egyedül nem tudott vállalni. Ezért a számla nagy részét állami költségvetésből fedezték.

Egyéves munkát követően ismét régi fényében tündökölt a tóra, mely ily módon alkalmassá vált eredeti feladatának betöltésére. Pontosabban még hátravolt a végső mozzanat, az utolsó betűk megírása. A hagyomány szerint egyes esetekben ezt egy vagy több ezzel megtisztelt személy hajthatja végre, akinek kezét egy tóraíró vezeti. A koronavírus-járvány ezt sajnos nem tette lehetővé. Így aztán **Shaul Nekrich** rabbi és szófér egymaga fejezte be a munkát, míg a felkért méltóságok jelképes védnökséget vállaltak a rájuk bízott betűk felett.

Az alkotmányos testületek képviselői ezzel a szokatlan és ebben a formában egyedülálló szimbolikus cselekedettel fejezik ki az állam elkötelezettségét a zsidó élet fenntartása és védelme iránt Németországban – jelentette ki **Wolfgang Schäuble** parlamenti elnök.

*Németországban az öt alkotmányos testület: a Szövetségi Elnök, a Bundestag (parlamenti alsóház), a Bundesrat (felsőház), a Szövetségi Kormány és a Szövetségi Alkotmánybíróság. *(PGy)*

Szombat/Polgár György (Düsseldorf)

A Sláchmonesz „hadművelet”

2021. február 25-én köszönt ránk púrim ünnepe, amely idén sajnos más lesz, mint ahogy megszoktuk. Négy micva tartozik hozzá. Mi most az egyik teljesítésében segítünk!

Nézzük át a micvákat!

Megila: Eszter könyve, szó szerinti jelentése: tekercs. A mai napig tekercsből olvassák fel a történetet a zsinagógákban. A könyv szövegét kétszer kell hallanunk/olvasnunk. Először az ünnep bejövetelekor, este, és másnap.

Mátánot la'evjonim: adomány a szegényeknek. Legalább két embernek kell pénzt adnunk. Mégpedig legalább annyit, hogy egy púrimi étkezés kijöjjön belőle. (Izraelben szervezetek foglalkoznak azzal, hogy a felajánlott összegekből jusson étel a megfelelő helyekre.)

Mislajách monajsz/Sláchmonesz: Legalább egy barátunknak kisebb ajándékot kell küldeni. Ennek a csomagnak minimum kétféle, azonnal fogyasztható kóser ételt/italt kell tartalmaznia. Közvetítő által szokás átadni, még akkor is, hogyha egy helyen tartózkodunk azzal, akinek szánjuk.

Misté: ünnepi étkezés, mellyel megmenekülésünkre emlékezünk.

Mi a Sláchmonesz „hadművelettel” ahhoz akarunk hozzájárulni, hogy púrim napján, azaz február 26-án (péntek) eljussanak a csomagok (max. 1 kiló) egyik embertől a másikig, hiszen a micva csak úgy teljesül, hogyha harmadik fél adja át! Hagyjuk ki a Postát és a kiszállítással foglalkozó egyéb cégeket! **Jelentkezz, ha kivinnél csomagot, de akkor is, ha küldenél valakinek!** Ne felejtsétek, a kézbesítés ideje a sábesz miatt 2021. február 26. délelőtt! Tegyél te is jót a közösségért! **Csak Budapest határain belül** él az akciónk!

Jelentkezés, információ kérése: info@zsblog.hu

A jelentkezés határideje: 2021. 02. 23. (kedd)

Miklós Dóri

9 770133 350099 21003

Kilépők, felfüggesztők, maradók

Ez történt a Rabbitestületben és környékén

Újabb rabbik jelentették be, hogy nem kívánnak együttműködni a Rabbitestülettel. Deutsch Péter, Fináli Gábor és Markovics Zsolt már jelezte távozási szándékát, most pedig Radnóti Zoltán és Radvánszki Péter mondta ki, hogy elég volt a testületet megosztó csatározásokból. A távozó rabbik a Mazsihiszen belül, a magyar neológiáért dolgoznak tovább, de a Róna Tamás által elnökölt Rabbitestület munkájában nem vesznek részt.

***

Radnóti Zoltán

Több mint 20 esztendeje szolgálok rabbiként. A múltban Miskolcon, Újpesten, Józsefvárosban, és jelenleg Dél-Budán. Bármerre is dolgoztam, ott építettem és tanítottam. Mind a helyi közösséget, mind az összmagyar zsidóságot. Cikkeim jelentek meg országos médiumokban, könyvekben. Elindítottam az ország első rabbiblogját. Egyetemi tanszékvezető lettem.

Ha voltak is alattomos támadások ellenem, erőm szerint nem hagytam, hogy ezek a munkámtól és a céljaimtól energiát vegyenek el és megakadályozzanak abban, hogy a tanításra és a közösségépítésre koncentráljak.

Szándékaim szerint ebben mindaddig kitartó voltam, amíg ez a munka teljesen el nem lehetetlenült. Az utóbbi hónapokban a napjaimból hosszú órákat vett el, hogy ezekkel a nemtelen támadásokkal kellett foglalkoznom. Mindig van egy pillanat, amikor már nem lehet több vizet tölteni egy pohárba.

Az elmúlt hetekben és napokban 6(!) rabbi hagyta ott a jelenlegi Rabbitestületet. Nekem sincs más választásom, hiszen ebben a testületben már nem tudok dolgozni.

Mások a céljaink. Nem akarok háborúzni. Nem akarok játékszerévé lenni belpolitikai és zsidópolitikai csatározásoknak. Tanítani szeretnék, továbbadni a zsidóság és a neológia csodás értékeit.

Ezt meg lehet tenni a Rabbitestületen kívül, ám a Mazsihiszen és a BZSH-n belül maradva.

Szomorú vagyok. Hiszen ha megszűnik valami, egy kapcsolat, egy barátság, akkor az ember érthetően szomorkodik. Ám hiszek abban, hogy minden nap születik valami új és inspiráló, amiért érdemes élni és küzdeni. Én ebben hiszek. Az emberben. A közösségben. A zsidóságban.

A zsidó közösség az elmúlt évezredekben nagyon hitt ebben. És ez a hit tartott életben bennünket.

Radvánszki Péter

Az utóbbi idők súlyosbodó morális krízise miatt visszavonom felvételi kérelmemet a Mazsihisz Rabbitestületébe. Továbbra is – ahogy eddig is – az Önök támogatása nélkül folytatom rabbinikus munkámat közösségemben.

Kívánom, hogy konfliktusaink mellett a külön-külön végzett „faültető munkánk” elérje az eredményét.

*„Ha kiérdemeljük, akkor még ehetünk palántáink gyümölcséből, ha nem, akkor majd gyermekeink.” **

**Tánchuma Kedosim 8:1. A parafrázist többes számba írtam át, hiszen minden rabbi, mindannyiunk képes konstruktív munkára.*

Deutsch Péter

Mostanra bennem is megérett a gondolat, hogy követve több kollégámat, a mai nappal hivatalosan is felfüggesztem részvételemet a Rabbitestületben. Fájdalmas az elválás, hiszen rengeteg szép közös feladat állna előttünk, azonban az érdemi munka helyett politikai csatározás zajlik a testületben, folyamatos a konfrontálódás.

E folyamatot véleményem szerint is mielőbb meg kellene szüntetni, de legnagyobb sajnálatomra erre nem látok reális esélyt a közeljövőben. Egy rabbinak ebben nem szabad részt vennie, hiszen ezzel nemcsak magunknak ártunk, hanem a közösségünk tagjainak, híveinknek egyaránt. A társadalmi megítélésünk és presztízsünk rendkívül megosztó lett. Az elődeink több évtizedes, fáradalmas munkájára rossz fényt vetünk, és ez mindannyiunk közös felelőssége.

Sok fontos és jelentőségteljes tennivaló, lehetőség áll rendelkezésünkre, én a jövőben is csak ezekre szeretnék koncentrálni. Bízom benne, hogy a Mazsihisz által nemrég életre hívott közösségépítő program egy hosszú távú és meghatározó folyamatot indít el, melyre mind büszkék lehetünk majd.

Fináli Gábor

A Rabbitestületben szerzett tapasztalataim a 2017-es avatásom és a 2019. májusi csatlakozásom óta csalódást okoztak, és jelentősen eltértek attól, mint amit elképzeltem erről a hivatásról, ezért a mai nappal lemondok – eleve felfüggesztett – tagságomról.

A profán okok:

Csatlakozásom során rendszeresen ad hoc kapkodást, rögtönzést, a saját szabályok iránti következetlenséget láttam, amelyet a félelmetes csúcsoknak hitt szemétdombokért, kiüresedett titulusokért és álpozíciókért történő belső harc övezett. Megdöbbenésemre legtöbbször nem láttam egyebet, mint pár akarnok ember – az egész kar kárára történő – sárbirkózását, torzsalkodását. A Tóra elveit minden módon megszegő alkuk, pletykák, árulások világa fogadott, ahol az őszinteség hiánya, a túlélői múlt cinikus fel- és kihasználása vetekedett a hitközségi intézmények hitbizományként való kezelésével.

A szent okok:

Véleményem szerint ideológiai renyhesség, következetlenség, a munka megspórolása folyik egy ideje, de ami még ennél is fontosabb: a zsidó felvilágosodás és a valós neológia formaalkotó éveinek (1750–1918) elárulása jellemzi a rabbikar többségének jelenlegi látásmódját. A mai kor véleményformálói nem akarják folytatni a Löwöknek, Blau Lajosnak, Goldziher Ignácnak, Scheiber Sándornak a XXI. századra is logikusan alkalmazható örökségét. Az ő világlátásuknak a mai rabbik többsége már rég hátat fordított.

Pszeudoortodoxia szelleme lengi be a rabbikart, aminek nem felel meg a legtöbbünk életmódja, zsinagógáink közösségei, akik – mellesleg – legtöbb esetben nem is kívánnak ennek megfelelni. Az elmúlt harminc évben sajnos „nem jutott idő” semmilyen önreflexióra, visszacsatolásra, felmérésre híveinktől. Cserébe marad a homályos, szimulált ortodoxia-utánzás, egy olyan áramlaté, amely mind a mai napig, kiátkozását fenntartva, semmisnek tekinti a rabbikart és benne mindenki diplomáját, döntéseit és ítéletét.

A neológia nem unikális ideológiailag, azt csak a tragikus magyar történelem tette azzá (átmenetileg), ameddig leszakadt a világ többi részétől, egyedüli túlélőként Közép-Európában. Az elmúlt fél év vitái azonban már a korábbi szinteken is messze túltettek és más dimenziókba emelkedtek. Most a Mazsihisz – amely szerintem is több reformra, transzparenciára és átalakításra is szorul, hiszen azok több szempontból elkerülték azt – léte a tét. Én egy olyan neológ hitközségben, és annak is egy újraértékelt és újragondolt formájában kívánok dolgozni, amelyik végre csatlakozik – illetve erős kapcsolatokat épít ki – más, hasonló, egymást kölcsönösen elfogadó közösségekkel. Avatásom után végtelenségig húzódó felvételem, majd az alig egy évvel későbbi felfüggesztésem és annak indoklása; blaszfémiával való megvádolás, a zsidóság árulójának való kikiáltás, végül ennek a felfüggesztésnek a legutóbbi meghosszabbítása. Ez olyan lecke volt, amit egy életre megtanultam. A fent említett okok miatt lemondok tagságomról, és az általam elképzelt irány felé veszem utamat.

Markovics Zsolt

Nem gondoltam, hogy valaha is eljön az az időszak, amikor kénytelen leszek ezt a levelet megírni. Felavatásom óta tagja vagyok a Rabbitestületnek. Megéltem benne sok-sok jót, és néhány rosszat is. Eddig tűrtem, és nem fordultam a nyilvánosság felé, de elég volt.

Kizárni, megosztani, átpolitizálni, botrányt okozni és tönkretenni. Többek között ezek jellemzik a Rabbitestület működését, amióta azt Róna Tamás vezeti. Mára már ez olyan szintet ért el, hogy valaki vagy valakik folyamatosan továbbküldik a rabbik belső levelezését, illetve nem valós információkkal látnak el egy internetes portált.

Névtelen cikkekkel és manipulált fényképekkel, dehumanizáló gúnynevekkel alázták meg nevemet, megpróbálták tönkretenni családomat, szétverni közösségemet. Semmi és senki nem számított a céljuk elérésének érdekében.

Az elmúlt közel két év során a testületi üléseken semmilyen közös munka vagy konstruktív vallási projekt nem valósult meg.

„Hála” a visszaköszönő médiamegjelenéseknek, mára már számomra egyértelművé vált, hogy a testület vezetőjét egyetlen dolog irányítja: a háború. Háború az ellentmondó testületi tagok ellen, ennek következménye, ami a magyarországi neológia történetében példa nélküli, hogy két rabbit is bész din elé akar állítani koholt vádak alapján. Háború a Mazsihisz választott vezetése ellen. A remélt győzelem ára nem számít.

Pedig ennek a háborúnak nem lehetnek győztesei. Mindannyian vesztesek vagyunk. A rabbik, a neológ mozgalom, a Mazsihisz, a magyar zsidó közösség. Az utolsó pillanatig reménykedtem valamiféle békében, amihez két fél kell. Ám most már látom és érzem, hogy a másik fél erre nem hajlandó.

Egyetlen lehetőséget látok, hogy bejelentsem: a mai naptól felfüggesztem a Rabbitestületben meglévő aktív tagságomat, hiszen egy rabbinak soha nem lehet célja az ellenségkeresés és a háború. Egy rabbinak minden körülmények között törekednie kell a béke megteremtésére.

Természetesen a jövőben is a neológ mozgalom építője, közösségem aktív vezetője és egyházunk felelős rabbija leszek.

***

A napokban **Verő Tamás** főrabbi levélben közölte rabbikollégáival, hogy kilép a Mazsihisz Rabbitestületéből. Mivel levelét nem a nyilvánosságnak szánta, döntését pedig a Mazsihisz.hu megkeresésére nem kívánta kommentálni, a hír különböző találgatásokra adott okot.

Megbízható forrásból származó értesüléseink szerint a főrabbi a kollégáinak szóló levélben szakmai okokra hivatkozott. Verő Tamás azt tette szóvá, hogy szerinte a Mazsihisz Rabbitestületében és a BZSH Rabbiságában közösségépítés helyett személyeskedések és hatalmi harcok dúlnak a rabbinikus tevékenység kárára.

Természetesen egyedül Verő Tamás főrabbira tartozik, hogy levelét megosztja-e a zsidó közösség tagjaival, de ezúton is megerősítjük őt abban, hogy – mint minden rabbi számára – álláspontja kifejtésére a Mazsihisz.hu rendelkezésére áll.

***

A Rabbitestület a Facebook-oldalán tett közzé egy reakciót a testületből közelmúltban kilépett rabbikkal kapcsolatban. A vezetőségnek és az elöljáróságnak

(Folytatás a 6. oldalon)

A Rabbitestület tagjai

Róna Tamás

Kardos Péter

Schönberger András

Frölich Róbert

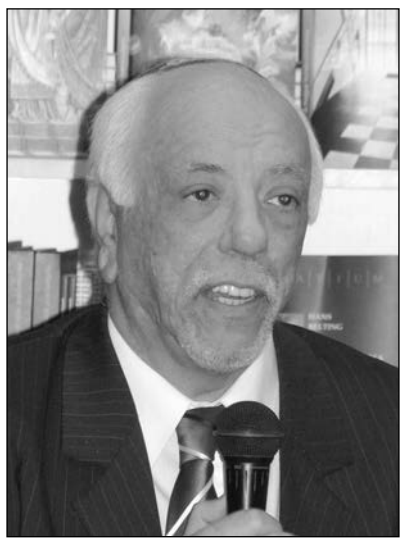
Schöner Alfréd

Deutsch Lászlo

Szerdócz Ervin

Totha Péter Joel

Petrovics Péter

Egy római templom padlásának titkai

1943-ban legalább tizenöt zsidó kislány talált menedéket a római Santa Maria ai Monti-templom padlásán. Az akkori plébános, Guido Ciuffa utóda, Francesco Pesce elmesélte a történetet, megmutatta a gyerekek rajzait a búvóhely falán. A holokauszt nemzetközi emléknapján közzétesszük elbeszélését.

Egy kis ajtó nyílik a régi csigalépcsőre, amely az oltár mögött visz fel több mint húsz méterrel magasabbra. Áthalad az apszis fölött, és még feljebb létra vezet egészen a harangtorony aljáig, ahonnan egy szűk és hosszú folyosó kezdődik. Francesco Pesce, a római Santa Maria ai Monti-templom plébánosa vezeti a csapatot elemlámpa fényénél vissza a történelembe. Ahhoz a soha véget nem érő 1943-as télhez, amikor az Örök Várost a nácik elfoglalták, és zsidók ezreit vitték el megsemmisítő táborokba. Itt, ennek a 16. századi templomnak a padlásán, néhány lépésre a Colosseumtól rejtettek el és mentettek meg az elhurcolástól legalább tizenöt, a városnegyedben lakó zsidó kislányt.

„Ezeknek a boltíveknek az árnyékában leltem menedéket” – olvasható a gyermekmagasságú búvóhely falán, felette aláírás, szénnel: Aida Sermoneta. Kicsit arrébb rajzok láthatók: házak, egy harangtorony, fegyveres katonák, gyerekek. Egy elegáns nőalak: *Talán Eszter királynőt ábrázolja, akinek egy áldozati kenyér van a kezében* – magyarázza a plébános az elemlámpa fényénél.

A lányok nagy részét a Szent Szív nővérei látták vendégül a plébánia melletti bentlakásos lányiskolában. A legnehezebb pillanatokban, amikor a nácik átkutatták a házakat és bezörgettek a negyed kolostorainak kapuján is, a templom padlásán lévő sötét búvóhelyen rejtették el őket. *Az elődöm, Guido Ciuffa helyezte őket biztonságba. Egyikük még életben van* – meséli Francesco atya –, *soha nem tudta elfelejteni a katonák lépteinek zaját, mikor a macskaköveken jöttek a Baccina utca felől, a szenvedést, hogy nem voltak ott a szüleik, és a félelmet, amikor hívták őket, hogy rejtőzzenek el odafent, amikor sietve fel kellett menniük a csigalépcsőn és futva végigmenni a hosszú folyosón a búvóhelyre, ahol sokszor hosszan kellett várakozniuk, amíg el nem múlt a vészhelyzet, miközben a menynyezetről lelógó villanykörte lengését figyelték.* A villanykörte vezetéke még mindig ott van. És alatta még olvashatók a nevek: Matilde, Carla, Clelia, Anna.

Róma nyílt városként ki volt szolgáltatva a németeknek, akik a falak és sikátorok között üldözték a menekülőket, a rejtőzködőket. A megszállt Rómában, ahol a pápa ablaka alatt is ott álltak a horogkeresztesek, a náciknak közel kétezer zsidót sikerült elfogniuk, akik koncentrációs táborokban vagy a Fosse Ardeatine kőbányában lelték halálukat. Körülbelül tízezren azonban magánlakásokban, kolostorokban és plébániákon, kórházakban, a Szentszék intézményeinél és szentszéki területeken bujkálva életben maradtak. Az őket segítők közül néhányan Világ Igaza elismerést kaptak.

Ma már ismert azoknak a katolikus intézményeknek a névsora, amelyekben Róma különböző negyedeiben befogadtak és elrejtettek üldözötteket, hogy megmentsék őket attól a vérontástól, amely a zsidó közösségre Auschwitzban várt a soá idején. Ez a régi plébánia és plébánosa, Giudo Ciuffa is rajta van a listán. 2007-ben emléktáblát állítottak a sekrestye mellett, az olasz főváros zsidó közössége ezzel fejezte ki köszönetét az azon a télen megmentett életekért. A felirat így szól: „A Madonna dei Monti plébánosa, az Isteni Szeretet Leányai és a Szent Szív Leányai befogadták Izrael üldözött és elnyomott gyermekeit. E falak árnyékában menedékre leltek, és megmenekült az életük.” Szándékosan ismétli a felirat azokat a szavakat, amelyeket a harangtorony alatti búvóhely falára írtak. Éppen az egyik túlélő kezdeményezte, hogy állítsanak márványtáblát. A befogadottak személyazonosságát mindig diszkréten kezelték, és ez a mai napig így van. De történetük, amely azon idők történelmének része, elevenen él a városnegyed emlékezetében. Mint ahogy a családnevek emléke is: Di Veroli, Di Consiglio, Di Castro...

Arról az 1943. október 16-i római hajnalról, amikor egész zsidó családokat zsúfoltak össze teherautókban, hogy deportálják őket, így írnak a plébánia melletti rendház bentlakásos iskolájának visszaemlékezésében: „A diákok száma egyre nő. Nagy jövés-menés van nálunk, sok ember kéri, hogy fogadjuk be. Néhány fiatal lány itt keres menedéket; mások az életüket fenyegető üldöztetés elől bujkálnak. Átléptük velük a keretet. A házfőnöknőt köztiszteletben álló papok kérték, hogy fogadjon be nagyszámú, hatvannál is több kisfiút és kislányt, akik nálunk biztonságban lehetnek. Több tennivaló lett, de ez az irgalmasság cselekedete, és Isten számba veszi majd. Csak őbenne van a bizodalmunk, ő tart meg minket. De mikor ér már véget ez a pusztító háború?”

Francesco atya visszahozza a feledésből azokat a hétköznapi embereket, akik amikor a gonosz kopogtatott az ajtajukon, nagy bátorsággal testvérként viselkedtek. Elmeséli a zsidó családok történetét, akik a plébánia társadalmi életének szerves részei lettek. Római családok voltak, tehát mindenki úgy tekintett rájuk, mint egyazon család, Isten népe tagjaira. És e szolidáris, megtartó háló a barbárság idején még jobban megerősödött. Az igazi testvériség tanúbizonyságait őrizzük itt” – mondja a plébános.

A templom előtti téren elmeséli, hogy az emberek éppen ott mentették meg a náci tébolytól a Di Veroli család kislányát, Estert. Rávetették magukat a tisztre, a lábát taposva kiáltozta mindenki: „A kistestvérem! Ő a kistestvérem! Engedjétek el!” Ha a harangtorony felé nézünk, látszik a csigalépcső melletti kis ablak... *Azokat a kislányokat* – mondja Francesco atya – *mind egyazon szeretet mentette meg: a nővéreké, a plébánosé... egy egész nép szeretete, egy népé, amely itt egyetlen családdá vált.*

(Fordította: Thullner Zsuzsanna. Forrás és fotó: Avvenire)

Magyar Kurír

Nem engedte meg Adenauer, hogy 1933-ban horogkeresztekkel díszítsék ki Kölnt

Az Öregnek becézett Konrad Hermann Joseph Adenauer hosszú politikusi karrierje során két rekordot is beállított: ő volt Poroszország történetének legfiatalabb polgármestere, és a valaha élt legidősebb német kancellár. Az 1876. január 5-én Kölnben született Adenauerre azonban nem rekorderként, hanem a második világháborút követő német újjászületés és az európai integráció egyik atyjaként emlékszik a világ.

Adenauer egy szerény anyagi hátterű katolikus családba született Kölnben. A jó képességű fiú a gimnázium után jogi diplomát szerzett. A rangos kölni családból származó Emma Weyerrel 1904-ben kötött házassága révén közel került a város befolyásos politikai és gazdasági köreihez, és aktívan politizálni kezdett. A katolikus Centrum Párt tagjaként 1906 és 1917 között a polgármester helyettese, majd 1917 és 1933 között polgármesterként irányította Köln városát, olvasható a *Múlt-kor* cikkében.

Az 1920-as években egyre erőszakosabbá váló német politikai légkörben a rend és a keresztény értékek mentén politizáló Adenauer elhatárolódott a szélsőséges politikai irányzatoktól. A weimari köztársaság idején a legnépszerűbb politikusok között tartották számon. Többször is emlegették kancellárjelöltként, de úgy döntött, a biztos kölni polgármesteri széket nem kockáztatja a bizonytalan, sok buktatóval járó kancellári tisztségért.

Történelmi kézfogás Charles de Gaulle-lal 1963-ban

Az egyre erősödő náci párt nem nézte jó szemmel Adenauer kölni regnálását, ezért lejárató kampányt indított a politikus ellen. Közpénzek hűtlen kezelésével és zsidók támogatásával vádolták. Hitler hatalomra jutását követően nem maradhatott a polgármesteri székben, főként azok után, hogy a város vezetőjeként nem engedte meg, hogy horogkeresztes dekorációkkal fogadják az 1933-ban Kölnbe látogató, diadalát ünneplő náci vezért.

Adenauer bankszámláját befagyasztották, munkanélküliként tengette életét, így a félreállított, nyugdíjazott politikus csak barátai és az egyház jóindulatára számíthatott. Bár a közélettől távol tartotta magát, 1944 nyarán, a Hitler elleni sikertelen merénylet után letartóztatták, és a háború végéig a Gestapo kölni börtönében tartották fogva.

Szabadulása után újult erővel látott munkához. A protestáns és a katolikus németeket tömörítő Kereszténydemokrata Unió felépítésén fáradozott. Erőfeszítéseit siker koronázta, létrejött egy konzervatív polgári koalíció. A néppárttá váló Kereszténydemokrata Unió egyre jobban megszilárdult.

Hetvenhárom éves korában, 1949. szeptember 15-én a Német Szövetségi Köztársaság első kancellárjává választották. Sokan úgy vélték, hogy a kora miatt Öregnek becézett politikus csupán rövid ideig irányítja majd Nyugat-Németországot, ezzel szemben Adenauer 14 éven keresztül állt az ország élén.

Kancellársága alatt a nyugatnémet demokrácia és a gazdaság is sokat fejlődött. Adenauer jelentős külpolitikai sikereket ért el, megszüntetve országa elszigeteltségét. Bevonta Nyugat-Németországot az ötvenes évek elején meginduló európai integrációs folyamatokba, és eloszlatta a német állam megerősödésétől tartó nemzetközi aggodalmakat is.

Az NSZK 1951-ben tagja lett az Európa Tanácsnak, a rákövetkező évben belépett az Európai Szén- és Acélközösségbe, majd 1955-ben a NATO-ba is. 1963-ban történelmi pillanatot élt át a német és a francia nemzet, amikor Konrad Adenauer és a francia elnök, Charles de Gaulle aláírta a két ország közötti együttműködési szerződést, véget vetve az évszázados rivalizálásnak.

Adenauer négy évvel később, 1967. április 19-én hunyt el.

Az 1942-es hideg napokra emlékeztek Újvidéken

Újvidéken megemlékeztek a 79 évvel ezelőtti hideg napok áldozatairól. A központi rendezvényt a Dunai rakparton, a Család emlékműnél tartották. Politikusok, polgárok és az áldozatok leszármazottai is leróták kegyeletüket.

1942 januárjában a magyar katonai alakulatok razziát indítottak a visszafoglalt Bácska Sajkás-vidékén. A túlkapásba torkolló akciónak több ezer szerb, zsidó és roma nemzetiségű személy esett áldozatául, de magyarokat is kivégeztek. Az események felelőseinek perét még 1943-ban, a Horthy-rendszer alatti Magyarországon tárgyalni kezdték. A második világháború után pedig Budapest kiadta Jugoszláviának a fő vétkeseket, ahol háborús bűnösökként kivégezték őket, olvasható a *Pannon RTV* cikkében.

Az újvidéki megemlékezésen **Milos Vucevic** polgármester rámutatott, hogy a múltból tanulni kell, és együtt kell megakadályozni az ilyen események megismétlődését.

Ha nem emlékezünk a múltra, a szörnyű történelem és a még szörnyűbb bűntények megismétlődhetnek. A hírhedt újvidéki razziára, amelyben teljes családokat vittek a vesztőhelyre, nem azért kell emlékeznünk, hogy haragot vagy keserűséget érezzünk, vagy hogy a gyűlöletre gyűlölettel válaszoljunk, hanem hogy ez a fájdalmas emlékezés megerősítsen minket a további harcban a fasizmus ellen, a patológiai gyűlölet és gonosz ellen.”

Isaac Aziel főrabbi a szerbiai zsidó hitközség nevében mondott beszédében az 1941-es litvániai pogrom egy részletéből idézett az egybegyűlteknek, példaként és párhuzamot vonva.

250-es csoportokban vezették el az embereket, előbb a férfiakat, majd a nőket is, a zsidó temetőbe, a kiásott sírokig. Rájuk parancsoltak, hogy vetkőzzenek le, és álljanak a nyitott sírok szélére. A litván őrök tarkón lőtték őket, miközben a helyi lakosok biztatták őket, sőt segítettek nekik. A fő hóhér egy Ostrovakas nevű litván volt.

A pravoszláv egyház részéről **Irinej** bácskai püspök emlékezett. Hangsúlyozta, hogy a bűnténynek mindig van neve, és egyének vagy egy egész katonaság tettei miatt nem bűnhődhet egy teljes nép.

A megbocsátás magasztos keresztény parancsolat. Az emlékezés szent erény. A haragtartás bűn. Ezért emlékezünk, és imádkozunk Istenhez minden áldozatért, a megbocsátással pedig jobb világot és jobb jövőt építünk a szerbeknek és minden más népnek, akikkel évszázadokig osztoztunk és osztozunk az élettéren.

Fotó: Pannon RTV/Juhász Géza

A megemlékezésen többen koszorúztak. A tartományi képviselőház nevében **Pásztor István** házelnök, Magyarország képviseletében pedig **Pintér Attila** belgrádi nagykövet helyezte el a kegyelet virágait.

Az 1942-es hideg napok után 1944–45-ben, a jugoszláv katonai közigazgatás idején bírósági eljárás nélküli megtorlásba kezdtek a partizán alakulatok Vajdaságban. Ennek nemcsak magyarok estek áldozatául, hanem másként gondolkodó szerbek és vajdasági svábok is. **Tomislav Nikolic** szerb és **Áder János** magyar államfő 2013-ban közösen hajtott fejet Csúrogon a két nemzet áldozatainak emléke előtt, a történelmi megbékélés jegyében. A magyar államfő pedig korábban a szerb parlamentben mondott beszédében bocsánatot kért a második világháború idején a magyarok által elkövetett büntetettekért.

Arab holokausztmegemlékezés

Az Ábrahám-egyezmények hozadéka

Egy Zoomon tartott holokausztmegemlékezés során együttérzésüket fejezték ki az Egyesült Arab Emírségek, Bahrein, Marokkó és Szaúd-Arábia képviselői, akikhez Észak-Amerikából, Európából és Izraelből számosan csatlakoztak a kibertérben.

Az újonnan létrejött Saraka (arabul Partnerség) nevű szervezet a zsidó államot akarja jobban és kiegyensúlyozottabban megismertetni az arab világban – az arab országok és Izrael ifjúsága közötti kapcsolatok létrehozásával. 2020 decemberében arab fiatalok egy csoportja izraeli történelmi és kulturális emlékhelyeket keresett föl és izraeli aktivistákkal és vezetőkkel találkozott. A Saraka csoport tagjai a nemzetközi holokauszt-emléknap alkalmával online konferenciát tartottak, hogy megemlékezzenek az áldozatokról és közös akciótervet alakítsanak ki az antiszemitizmus elleni harcban. Hozzájuk csatlakoztak amerikai, európai és izraeli részvevők.

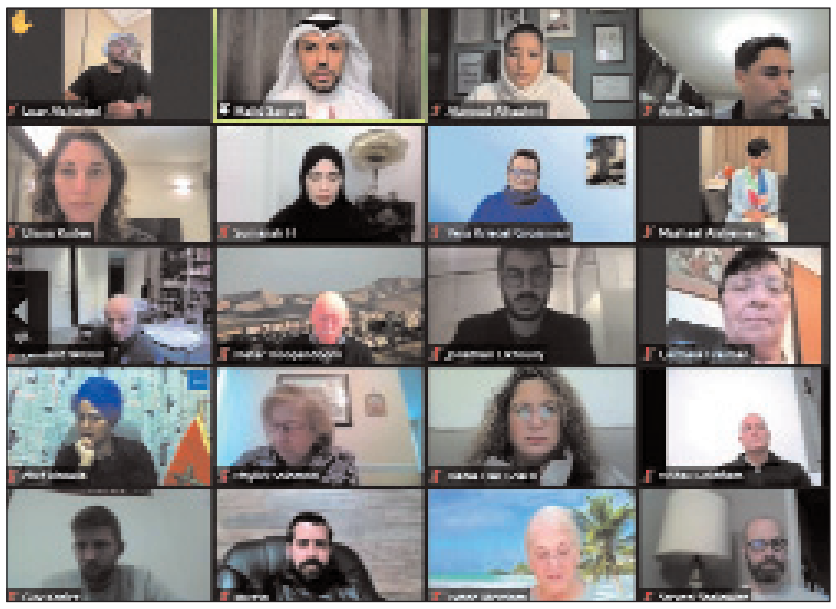

Amit Deri, a csoport alapítója nyilatkozta: *Miközben a nyugati világban élő zsidók és más vallásúak az iskolapadban tanulnak a soáról, az arab országokban a holokausztagadás az elfogadott norma – Iránban vagy Szaúd-Arábiában élő barátaim sohasem hallottak a zsidóüldözésekről.*

„A holokauszt ismeretlen történet a Közel-Keleten”

Ruvén Rivlin izraeli elnök is felszólalt az online eseményen. Elmondta, milyen megindító volt tapasztalni a különböző vallási felekezetekhez tartozó fiatalok eszmecseréjét. A decemberi izraeli körutazás során a Saraka 50 vezetője látogatott el a Jad Vasembe. *Ezúttal holokauszttúlélők és Izrael, valamint az öböl-menti államok ifjúsági vezetői – zsidók, moszlimok, keresztények, drúzok – virtuális találkozójának lehettünk tanúi, akik egységesen nyilvánították ki: soha többé! –* tette hozzá. *A világjárvány lezárta a határokat és elszakított bennünket egymástól, de egyben emlékeztetett arra, hogy mindnyájan az emberiség részei vagyunk, és együtt kell megküzdenünk ezzel a kihívással. Sajnos a pandémia nyomán több összeesküvés-elmélet is lábra kapott, és sokasodnak a zsinagógák és zsidó intézmények elleni merényletek.* Rivlin arra hívott fel: az országok azon legyenek, hogy a Soha többé! fogadalmat mindegyikük tegye magáévá. *Ez elérhető az IHRA antiszemitizmus-definíciójának alkalmazásával, az antiszemitizmus és a radikális gyűlölet vírusának kiirtásával, a zéró tolerancia meghirdetésével az antiszemitizmussal, a rasszizmussal és a szélsőségességekkel szemben.*

„Már nem vagytok egyedül”

Vera Kriegel, Auschwitz túlélője megrendítő történetet mondott el arról, hogy ikertestvérével, Olgával hogyan lettek doktor Mengele kísérleti alanyai. Beszédét Szálem alejkum! köszöntéssel kezdte, majd így folytatta: *Kínoztak, szenvedtem, úgy bántak velem, mint egy majommal. Oda lett büszkeségem, öntudatom – az A26946 számú fogoly lettem, ezt tetoválták a karomra.* Vera és Olga hatévesek voltak, amikor 1942-ben peszách idején a nácik elhurcolták őket csehszlovákiai otthonukból. A család negyven tagja végezte a gázkamrákban.

Amjad Taha, a Saraka társalapítója azt válaszolta Vera Kriegelnek, hogy *Bahreinben és minden békét szerető ember szívében otthonra talált,* és sürgette, hogy az arab világban az iskolai tananyag részeként szerepeljen a náci zsidóüldözés. Hozzá csatlakozott a szaúd-arábiai **Majid Al-Sarrah**: *Békét és szeretetet hirdetünk; egymás testvérei vagyunk, együttesen rasszizmustól és gyűlölettől mentes világot építhetünk föl.* A bahreini **Masael al-Semeri** azt üzente Izraelnek és a zsidóknak: *Már nem vagytok egyedül.*

Kriegel örömét fejezte ki annak hallatán, hogy arab vezetők gazdagítani kívánják tudásukat a múltról, és azt mondta: *Boldog és meghatott vagyok, mindnyájatokat ölellek.*

Az eseményen a Saraka meghirdette öt pontból álló cselekvési tervét az antiszemitizmus visszaszorítására: a holokauszt tudatosítása az oktatásban, vallások közötti párbeszéd, az IHRA antiszemitizmus-definíciójának elfogadása, az online antiszemitizmus elleni küzdelem, és a bojkottmozgalom Izrael delegitimálására irányuló törekvésének megakadályozása.

Deri leszögezte: *Ezt a lehetőséget az Ábrahám-egyezmény kínálta föl nekünk, és nagyon reméljük, hogy további hasonló eseményekre a jövőben is adódik alkalom.* Bejelentette, hogy a Saraka az idei jom hásoá alkalmából látogatást szervez arab ifjúsági vezetőknek Auschwitz-Birkenauba.

JNS – Bassa László / Szombat

Izrael érdeke a palesztinok mielőbbi beoltása

Járványügyi szakemberek arra figyelmeztetnek, hogy Izrael nem éri el a járvány visszaszorításához szükséges nyájimmunitást addig, amíg a palesztin területeken nem lesz megfelelő az átoltottság. A palesztinok eközben az orosz vakcina miatt aggódnak.

Izrael világelsőként hasít a lakosság beoltásával a koronavírus ellen. A legfrissebb adatok szerint az oltási kampány decemberi kezdete óta 2.688.234-en – az ország lakosságának 29,17 százaléka – kapták meg az első és 1.245.395-en a második dózis vakcinát, írja a *Kibic*.

Maszkos graffiti egy falon a Gázai övezetben

Ezzel szemben Ciszjordániában és a Gázai övezetben egyelőre nyoma sincs az oltásnak, legkorábban március közepén érkezhet valamennyi oltóanyag a Palesztin Hatósághoz az Egészségügyi Világszervezet (WHO) COVAX programjának keretében. A szegény országok vakcinákkal való ellátását célzó programtól a palesztinok oltóanyag-szükségletük nagyjából 20 százalékát fogják megkapni.

A Palesztin Hatóság ezen túl a brit AstraZeneca, az orosz Szputnyik V, illetve két másik vakcina gyártójával kötött megállapodásokat. A palesztin egészségügyi minisztérium egyik tisztviselője a Zmán Jiszráélnek, a Times of Israel héber nyelvű verziójának viszont nagy bizonytalanságról számolt be az oltóanyagok érkezésével kapcsolatban. A hatóság rossz anyagi helyzete miatt sok esetben nem tudják ugyanis kifizetni a gyártók által előre kért 50 százalékos vételárat.

Elmondta továbbá, hogy tartanak az orosz vakcinától amiatt, hogy nincs nemzetközi tudományos konszenzus a Szputnyik V hatásosságával és veszélytelenségével kapcsolatban, illetve a WHO sem adott engedélyt az orosz vakcina sürgősségi felhasználására. **Putyin** elnök ugyan küldött 5000 adag vakcinát ajándékba, de csak kontrollcsoportos tesztelés után oltanának vele széles körben akkor is, ha nagyobb mennyiség érkezne belőle.

Az izraeli oltóprogram sikere nyomán elindult a vita arról, hogy Izraelnek kell-e a palesztintok számára segítséget nyújtani a járvány elleni védekezésben, és ha igen, akkor milyen körű legyen ez a segítség. Emberjogi szervezetek amellett érvelnek, hogy az oslói egyezmény szerint Izraelnek kötelessége együttműködni a palesztinokkal járvány idején, ezért el kellene látni a Palesztin Hatóságot is vakcinákkal. Mások viszont azt hangoztatják, hogy az együttműködés nem terjed ki arra, hogy a palesztinoknak bármit ingyen kellene kapniuk Izraeltől.

A lapnak nyilatkozó izraeli járványügyi szakemberek szerint a jogi és politikai vitán túl van egy egyszerűbb, egészségügyi vetülete is annak a kérdésnek, hogy Izrael segítse-e a palesztinokat abban, hogy minél előbb oltóanyaghoz jussanak. Több megkérdezett szakember is azt állítja: Izrael érdeke, hogy a palesztinoknál is minél magasabb legyen az átoltottság. Enélkül ugyanis Izraelben sem alakulhat ki a járvány visszaszorításához szükséges nyájimmunitás.

Napi rendszerességgel több mint 100 ezer palesztin érkezik Izraelbe vagy a ciszjordániai zsidó településekre dolgozni. Sokan átutaznak izraeli területeken, bevásárolnak, családot látogatnak. Amennyiben ilyen nagy számban keverednek a beoltatlan palesztinok az izraeliekkel, az komoly fertőzéshullámot okozhat még abban az esetben is, ha Izrael eléri a nyájimmunitáshoz szükséges 60-80 százalék közötti beoltottságot. Izrael és a palesztinok ugyanis egy járványügyi egységnek számítanak a szakértők szerint.

Az izraeli védelmi minisztérium egyik korábbi magas rangú tisztviselője szerint Izraelnek biztonságpolitikai érdeke is fűződhet a palesztinok segítéséhez az oltásban. Ha ez a segítség nem is azt jelenti, hogy Izrael a saját készleteiből adjon át nagy mennyiségű oltóanyagot, másképp, anyagi vagy logisztikai támogatással is sokat segíthet, például az oltóanyag tárolásában.

A szakértő arra is felhívta a figyelmet, hogy a Hámász terrorszervezet által uralt Gázai övezetben még nehezebb a helyzet. Az izraeli és egyiptomi zárlat alatt lévő Gázában már az áramellátás is sokszor komoly problémát jelent, ami az oltóanyag hűtését veszélyezteti. A Hámász valószínűleg rakétákkal, robbanó léggömbökkel és a határkerítéshez vezényelt tömegekkel próbál majd nyomást gyakorolni Izraelre annak érdekében, hogy oltóanyag juthasson be az övezetbe. A biztonságpolitikai szakértő szerint Izraelnek itt okosan kell játszania.

Agyunkra ment a világjárvány

Ebben a nyomorult álarcosbálban forgolódunk már csaknem egy esztendeje. A keep distance lett a tizenegyedik parancsolat. Távolságot tartunk, félünk egymástól, gyanakszunk egymásra. A hírekben egy éve ez a vezető téma. Az egész bolygón, minden nyelven. A csapból is a világjárvány folyik.

Az internet böngészése során érdekes kifejezésre találtam: pandemic fatigue. Világjárvány-fáradtság. Utánanéztem a Google-ban, hányszor fordul elő. Ma reggelig 895 ezerszer.

Az emberiségnek elege lett belőle. Lelki problémák jelentkeznek. A sajtó – ahol erről egyáltalán írhatnak – tömeges engedetlenségről számol be. A hűvösebb éghajlaton depresszió, délebbre agresszió.

Izraelben hetek óta szigorított zárlatban élünk. Hatóságaink tiltják a zárt helyen öt főnél, szabad ég alatt tíz főnél több személy együttlétét. Tilos más lakásában tartózkodni. Az óvintézkedések magukban foglalják oktatási és kultúrintézmények és nem életfontosságú cikkeket árusító üzletek zárva tartását is.

Nem mindenki képes és nem mindenki hajlandó ezt betartani. Ultraortodox cházid zsidó csoportok őrjöngését, Bné Brákban, Asdodban rendőrautó, autóbusz felgyújtását, Jeruzsálemben egy villamosmegálló tönkretételét kénytelen a többség látni és elviselni. Ezek a szektacsoportok – korántsem az ország vallásos társadalma! – nem fogadják el az elővigyázatossági utasításokat, főként a gyülekezési tilalmat. Iskoláik, talmud-tóra tanházaik és zsinagógáik a rendelkezés ellenére nyitva tartanak, a hagyományos esküvőkön százak vesznek részt. A kiérkező rendőröket megtámadják, azok pedig, néhol elveszítve az idegeik feletti uralmat, alaposan helybenhagyják a rendbontók főkolomposait.

Az országot kormányzó koalícióban részt vevő ultraortodox képviselők túlkapásokkal vádolják a rendfenntartó erőket.

A másik, világi oldal sem mindig tanúsít a helyzet komolyságának megfelelő fegyelmet. A januárban szokatlanul meleg, napsütéses hétvégén fiatalok tömegei gyűltek össze a tengerparton és a parkokban. Távolságtartás, maszkviselés eszükben sincs.

A rendőrség lényegében mindkét esetben tehetetlen.

Gőzerővel folyik a lakosság beoltása a Pfizer-Biontech vakcinával. Ma reggeli közlés szerint 2,7 millió izraeli állampolgár kapta meg az első, 1,4 millió a második adag injekciót.

A koronavírus-fertőzés azonban gyorsabban terjed, mint az oltás. Az országos járványhelyzet hiteles mérőszámai az aznap nyilvántartott súlyos betegek, illetve a járvány kezdete óta elhalálozottak száma. Mai adat: 1207 súlyos beteg, közülük 324 lélegeztetőgépre szorul. A járvány kezdete óta összesen 4539 személy halt bele a SARS-CoV-2 COVID-19 vírus szövődményeibe.

Az úgynevezett brit mutáns jelenleg a fertőzések feléért felelős. A korábban ismert fajtánál agresszívebben terjed, ami lelassította a korábban ígéretes javulást. Az elmúlt napokban azt is közölték, hogy ez a mutáns gyerekeket és serdülőkorúakat is megtámad. Hat állapotos asszony is életmentő kezelésre szorult, ugyancsak a brit variáns miatt.

A cél a nyájimmunitás, amely a lakosság 65-70 százalékos átoltottságával érhető el (amitől még messze tartunk). Ez leegyszerűsítve azt jelenti: annyi ember lett beoltva, hogy az utcán, az üzletben, a hivatalban nincs már kitől elkapni a vírust.

Az óvintézkedések jegyében lezárták a loddi Ben Gurion repülőtér forgalmát úgy az Izraelbe, mint az Izraelből kifelé tartó járatok számára. Ellentmondásos, hogy ez a magángépekre nem vonatkozik.

A szárazföldi határátkelőket is lezárták Jordánia, illetve Egyiptom felől. A Jordán folyón átívelő Allenby hídon folytatódik az átmenő forgalom Jordánia és a Palesztin Autonómia területe között.

A január 31-ig meghirdetett szigorított zárlatot a járványhelyzet stagnálására való tekintettel meghosszabbították. Az indok a súlyos állapotban lévők számának változatlanul magas, 1200 körüli száma. Az egészségügy máris egy újabb, márciusi, negyedik zárlattal riogat, amennyiben a járvány mutatói nem javulnak lényegesen.

A legtöbb vita a zárlat majdani feloldásának módjával és ütemével kapcsolatos. Az egészségügyi felelősök igen lassú, fokozatos kilépést követelnek.

Elsőként az iskolai oktatás indulna be, majd a kevés alkalmazottat foglalkoztató hivatalok és munkahelyek, ezután a kisebb üzletek, ahová egyszerre csak egy vevő léphetne be, ezt követően a kulturális intézmények, legvégül a piacok és a plázák nyithatnának.

Halmos László

Pú Rimi tarka-barka

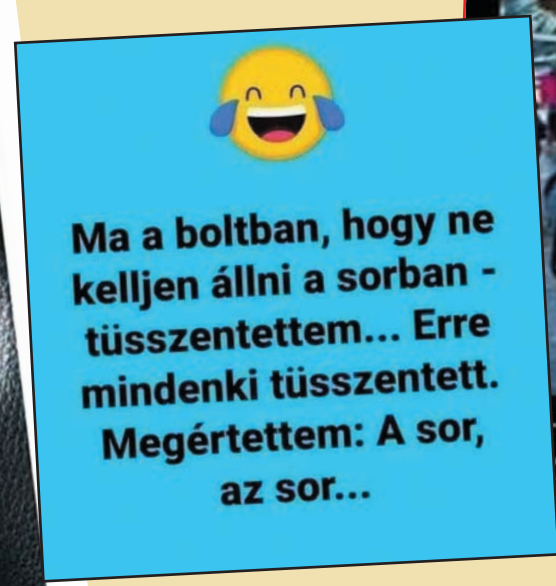

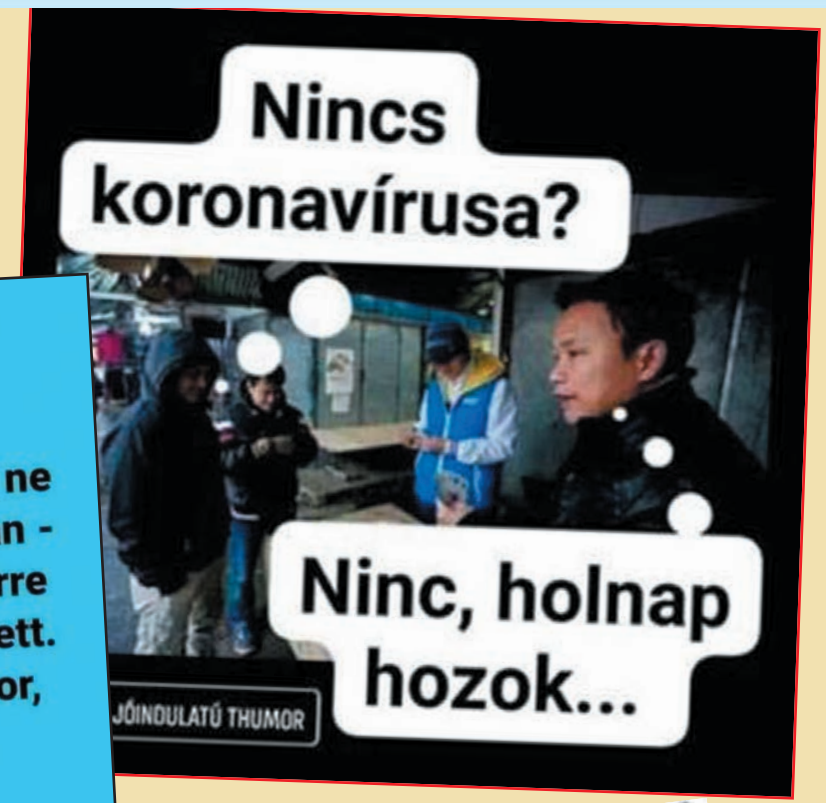

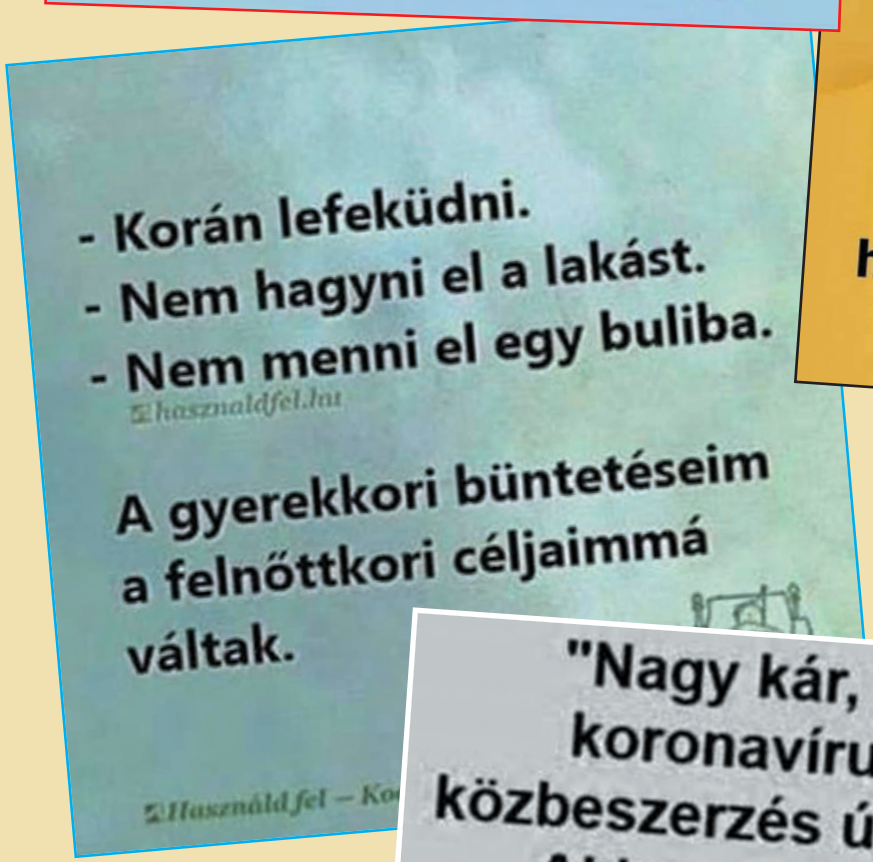

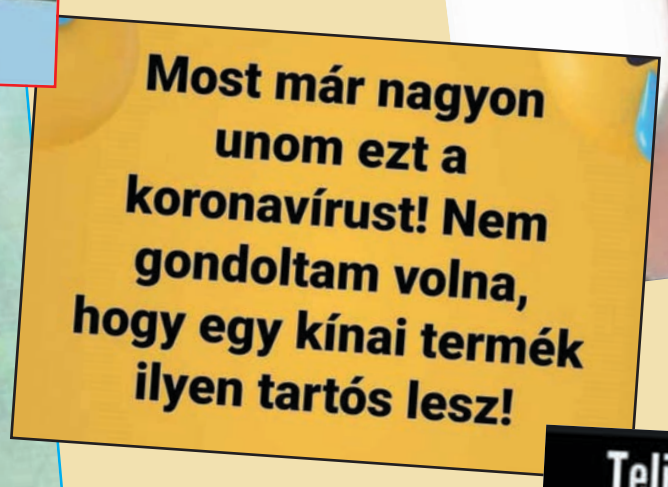

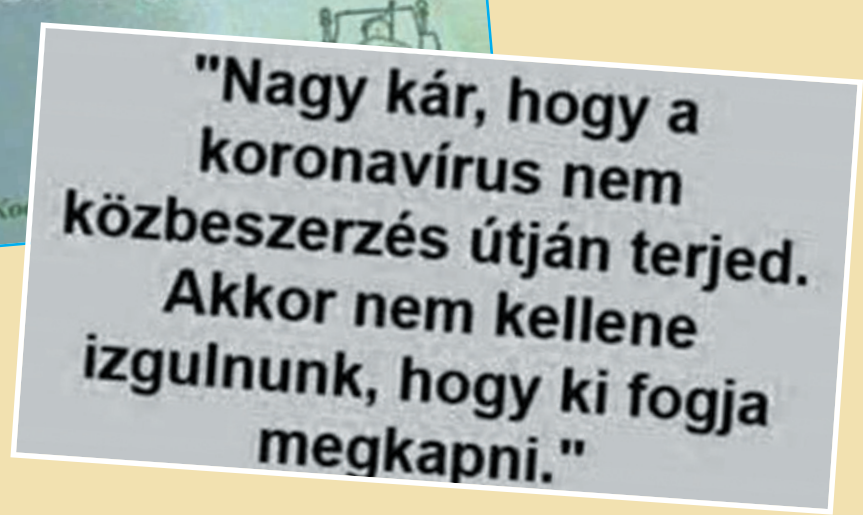

A Kovács

Nincs, nem lehet olyan olvasónk, aki ne ismerné Kovács Gábor írásait. Gál Juli kolléganőnk arra kérte őt, mutassa be önmagát, mit milyen forrásokból merít, hogyan készíti mindig olvasmányos Zsidó Világhíradóját. Íme.

Újságírói kapcsolatom az Új Élettel mintegy húsz évvel ezelőtt kezdődött. Először egyes országok kevéssé ismert zsidó közösségeinek a történetéről és a jelenéről írtam cikkeket (Kuba, Venezuela, Kína, Törökország, Belarusz stb.). Latin-Amerikához különösen vonzódom, mert négy évig Peruban voltam kiküldetésben, de jól ismerem a környező országokat is. A sors úgy hozta, hogy évtizedekkel később a kisebbik fiam is azon a kontinensen, Mexikóban dolgozott, és az egyik unokánk is ott született.

Az Új Életben az első állandó rovatom a Külföldi Kitekintő volt, ami 2007 és 2009 között rendszeresen megjelent. A Zsidó Világhíradót pontosan tíz évvel ezelőtt indítottam el Kardos Péter főszerkesztő úr javaslatára, és jelenleg már a 125. „számnál” tartunk. Az anyagok összeállításánál nagy segítségemre van, hogy számos hírportállal állandó kapcsolatban vagyok, és több külföldi újságot is rendszeresen olvasok. Egy néhány soros hír megírása azonban gyakran hosszabb időt vesz igénybe, mert szeretek a témáról részletesebben is tájékozódni. Például egy adott országban/városban hány zsidó élt a második világháború előtt, illetve a vészkorszak után, vagy megpróbálom jobban megismerni a zsidó közösségnek visszaadott egykori zsinagóga történetét. A Covid-19 járvány következtében a közösségi tevékenység mindenütt leszűkült, és általában a digitális térben zajlik. Ezért egyre nehezebb új és érdekes információkhoz jutni.

Előfordult, hogy valamelyik írásra visszajelzést is kaptam. Daniel Kersffeld ecuadori történész-politológusnak megjelent egy könyve a

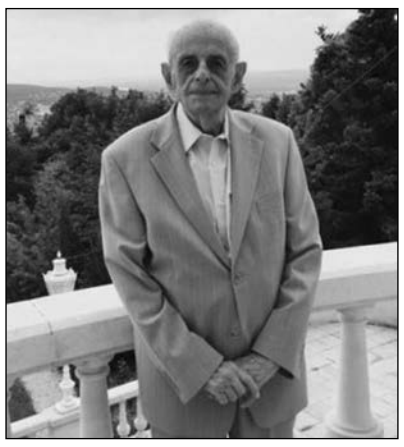

ormánynak az Európából menekültek befogadásával kapcsolatos 1933–45 közötti politikájáról, amiről a médiából értesültem. A Zsidó Világhíradóban megjelent rövid ismertetést elküldtem a szerzőnek, aki ezt publikálta. Kapcsolatunk azóta is megmaradt. Az argentin nagykövet egy találkozónk során megköszönte, hogy tájékoztattam az olvasókat arról a filmről, amely bemutatja a Kelet-Európából érkezett zsidók által a 19. század végén alapított Moses Ville lakóinak, a „zsidó gauchóknak” a történetét. Roman Kowalski volt lengyel nagykövettől is kaptam visszajelzést, aki a Frankel-zsinagógába is ellátogatott. A törököknek tetszett, hogy foglalkoztunk a zsidó vallási és kulturális örökség megőrzéséért folytatott tevékenységükkel.

Középiskolás korom óta újságíró akartam lenni, de a szándékom csak hosszas kitérővel sikerült. Az ötvenes évek elején elvégeztem a MÚOSZ újságíró-iskoláját, de a médiában való elhelyezkedésem nem jött össze. Munkahelyem, a Medicor Művek a Műszaki Egyetemre javasolt, melyet sikeresen elvégeztem, és 1962-ben villamosmérnöki diplomát szereztem. Több évtizeden keresztül különböző beosztásokban a külkereskedelemben dolgoztam, és a világ számos országában megfordultam. Eredményes munkámért többször kitüntettek.

Régi álmomhoz, az újságíráshoz csak a rendszerváltás után tudtam visszatérni. 1995 és 2006 között A Szabadság hetilap, 2006 és 2011 között a Támpont külpolitikai szerkesztője voltam. Ezekben az években mintegy ötszáz cikket írtam. A Szabadságtól a lap irányvonalában és a szerkesztőség összetételében történt változások miatt távoztam. 2015 óta rendszeresen megjelennek az írásaim a Le Monde Diplomatique francia folyóirat magyar kiadásában, amelyekben elsősorban a latin-amerikai országokkal foglalkozom. Kevéssé ismert, hogy Uruguayban működött egy „magyar” hitközség is, amelynek a montevideói Independencia rádióban heti műsora volt. Évekig én voltam az adás budapesti tudósítója. Különböző publikációim jelentek meg több hazai és külföldi folyóiratban. Tagja vagyok a MÚOSZ Kül- és Biztonságpolitikai, valamint Turisztikai Szakosztályának. A – jelenleg szünetelő – szakosztályi programok lehetőséget adtak a külföldi diplomaták és újságírók véleményének megismerésére is.

A vallási szokásokat jól ismerő neológ családban születtem. Szüleim a nagy ünnepeken bezárták az üzletüket és elmentek a templomba. Gyermekkoromat nehéz években éltem meg. A mai napig nem felejtettem el, hogy tizenkét éves diákként 1944. április 5-én sárga csillaggal a kabátomon elmentem a Werbőczy (jelenleg: Petőfi) gimnáziumba, hogy a légitámadások miatt félbeszakított tanév végén átvegyem a bizonyítványomat. Jól emlékszem arra is, hogy osztálytársaim közül kik mutattak szolidaritást irántam, és kik fordultak el tőlem. A legnagyobb megpróbáltatást jelentő időszakot édesanyámmal együtt a gettóban vészeltük át. Édesapám és több közeli rokonunk a holokauszt során pusztult el.

Családunk hagyományosan a Bocskai úti zsinagógához kötődött. 1945. október 6-án nekem volt az első bár micvám a felszabadulás után újra megnyitott templomban, ahol Benoschofsky Imre főrabbi végezte a szertartást. Emlékeim része, hogy egy chanukkai ünnepségen itt ismerkedtem meg a feleségemmel, akivel közel hat évtizede élünk együtt. A hívek megfogyatkozása és a zsinagóga eladása miatt a közösség vallási élete a múlt század hatvanas éveinek közepétől a Károlyi Gáspár téri templomban folytatódott.

Az Új Életben több írásom jelent meg a Bocskai úti zsinagóga és közössége történetéről, amelynek valószínűleg én vagyok az egyik utolsó még élő tanúja. Kezdeményezője voltam a TIT Stúdióvá átalakult épület bejáratánál a soá 60. évfordulóján Kardos Péter főrabbi által felavatott emléktábla létesítésének. Mintegy tizenöt évvel ezelőtt Lágymányosról átigazoltam a lakásunkhoz közelebbi Frankel körzetbe. A közelmúltban a kile elöljárójává, valamint a Mazsihisz és a BZSH választmányának tagjává választottak.

A rendszerváltást követő években aktívan részt vettem a Mazsike tevékenységében a szombati klubesték programjainak egyik szervezőjeként. Meghívott vendégeim voltak: Schweitzer József, Fekete János, Gergely Ágnes, Farkas Bertalan, Berecz János, Bogyai Katalin, Lévai Katalin és mások.

Szabad időmben gyakran foglalkozom a 20. század történetével, ezen belül figyelemmel kísérem a korabeli sajtó szerepét. Hobbiként érdekel a polgári repülés, és komoly gyűjteményem van az elsősorban angol nyelven megjelenő szakirodalomból.

Két fiunk és hat unokánk van. A legnagyobb 26, a legkisebb egy éve született. Nagy problémát jelent, hogy a jelenlegi járványos időszak megnehezíti a személyes találkozásokat, amit azonban a technika egy kicsit enyhít. Szeretek nagyokat sétálni, amit most vissza kell fogni. A nyarat gárdonyi hétvégi házunkban töltöttük, ahol több volt a mozgási lehetőség. A kerti munka mindig felüdülést jelent, és gyakran haszonnal is jár. A múlt évben mintegy hatvan kiló almánk termett.

2012-ben a Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem aranydiplomával tüntetett ki. Tavaly megkaptam a MEASZ Radnótiról elnevezett antirasszista díját.

Mojzes Ivrat rovata

A kőhíd párkánya

Amikor azt mondom, hogy Velencét szép városnak tartom, és a pontosság kedvéért hozzáteszem, hogy „nem voltam ott”, akkor talán feltehető, hogy bizonyos előismeretek alapján mondom, amit mondok, tán van némi tájékozottságom e városról. Nyilván láttam képeket, filmet, olyat is, amelyet idegenforgalmi céllal készítettek (attól még nem rútabb valami, hogy a szépnek tekintett részeit foglalják össze), de olyat is, mely éppen a gondjait mutatja be (védekezés az egyre emelkedő vízszinttel, az újszerű mérnöki gátrendszert, mely egyidejűleg kívánja védeni a várost és a parti vizek állatvilágát, vagy például a város működtetésének, az épületek megőrzésének egyre nehezebb gondjait, az egyre drágább ingatlanárak miatt lassan kiszoruló, de mégiscsak a városban dolgozó őslakosság utazási problémáit, stb.). Egy város szépsége, vagy akármilyensége mégis csak részben a város jelenlegi állapotainak összessége. Velence fogalmához hozzátartozik az önálló városállam sajátos légkörének történelmi, irodalmi és minden egyéb kulturális vetülete. Ha feltételezhető, hogy a másik ezekről rendelkezik valamilyen ismerettel, talán megengedhető neki, hogy kimondja; igen, ez a város szép.

Mert az, hogy valami szép, nem jelenti, hogy tökéletes, a szépben benne van az esendőség és múlandóság, sőt az esetlegesség is. A legcsúnyább arcot egy átsuhanó mosoly, egy cinkos tekintet, a gyönyör, vagy a fájdalom széppé, kívánatossá, kedvessé, vagy akár irígylésre méltóvá is teheti. A szépség tehát mindig a szemlélőben van.

Képesek vagyunk-e meglátni, ez a kérdés. Ha egy málladozó házfal firkájában fel tudjuk idézni gyerekkorunkat, egy omladozó lépcsőház savanyúkáposzta szagától eszünkbe tud jutni egy hajdani vasárnapi ebéd hangulata, akkor talán hitelesen be tudjuk járni a Dózse-palota és az Ólombörtön mögötti kis utcákat, a prágai óváros sikátorait, történeteket tudunk felidézni, egy-egy épület mellett, a képzeletbeli falakat ismerősként símogatva meg.

Mert nem más az ember se, mint egy város. Ismerhetjük egymást akármi óta, de meg csak szorultságunkban, szükség esetén. Könnyű dolog mosolyogva sétálni, nehezebb megállni, és a másik szemébe nézni. Valóság és képzelet. Mi a valóság? Amit látok, amit érzek? De hát mit látok, mit érzek? Látok egy arcot, egy alakot, érzek egy csókot, egy ölelést. Ez a valóság? Az nem valóság, amit gondolok róla? Amit ő gondol rólam?

Most átölel, holnap tán elfordítja fejét, ha észre vesz. Most kedves, holnap tán elárul, vesztemre tör. Bízhatok-e benne?

Számíthatok-e rá? Rábízhatom pénzemet, rábízhatom az életemet? Ez valóság, vagy képzelet? Nem e képzelet a valóság, és amit valóságnak érzünk csupán illúzió? Nem befolyásolja-e mai érzékleteimet a holnapi visszatekintés előérzete? Barátság, megbízhatóság, becsület, önérzet, mindez valóság, vagy képzelet?

„...Végighúztam ujjamat a kőhíd érdes párkányán, beszívtam a tenger felől érkező hűs párát, és a gázlámpák fénykörén átsétáló párokat látva megéreztem, igen, itthon vagyok.”

Kilépők, felfüggesztők, maradók

(Folytatás az 2. oldalról)

címzett levél lényege az, hogy a Rabbitesület szerint a kilépett vagy tagságukat felfüggesztett rabbik nem kerültek ki a Testület joghatósága alól.

Tisztelt Vezetőség, Tisztelt Elöljáróság!

Markovics Zsolt főrabbi úrnak a közös Mazsihisz-BZSH vezetőségi ülésen elhangzott drámai bejelentését a Rabbitestületből való kilépéséről a következő napokban a külföldi és hazai sajtóban megjelent cikkek fényében korrektnek, előremutatónak tartjuk, a tagsága felfüggesztése megfelelő és elvárható lépés volt.

Radnóti Zoltán főrabbi úr olyan testületből lépett ki, melynek hosszú évek óta nem is volt tagja, ebből adódóan érdemi munkát a testületben nem végzett. Ennek tükrében nyilatkozata érthetetlen, mi több, visszatetsző.

Fináli Gábor rabbi úr státusza már korábban felfüggesztésre került a Rabbitestületben. A zsidó rabbinikus irodalom nagyjainak semmibevétele és kigúnyolása miatt, valamint Izraelről való igencsak dehonesztáló írásai nyomán a testület többségi szavazattal a rendelkezésére álló legsúlyosabb eszközt alkalmazta, s tagságát felfüggesztette.

Radvánszki Péter nem neológ rabbi.

Ceterum censeo: az Alapszabály 42/1 és a 3/1(a) paragrafusa foglalkozik a Rabbitestület jogaival és kötelezettségeivel. A testület munkája e paragrafusok szerint kérhető számon a rabbikon, ám ugyanúgy számon kérhető a világi vezetésen, ha az Alapszabályban rögzített jogaink gyakorlását nem teszik lehetővé. A kilépett vagy tagságukat felfüggesztett rabbik fentiek szerint nem kerültek ki a Testület joghatósága alól.

Minden jót kívánva:

A Rabbitestület vezetősége

***

A fönti Facebook-posztot a Rabbitestület a következő bevezetővel tette közzé: *„Nem oly rég kilépett a testületből, illetve felfüggesztette tagságát néhány rabbi. A Mazsihisz honlapján olvasható volt mindnyájuk ezt indokló levele. A testület kérte, hogy reakcióját szintén tegyék elérhetővé a honlapon, ez a mai napig nem történt meg. Kénytelenek vagyunk a hallgattassék meg a másik fél is elve alapján itt közzétenni válaszunkat.”*

Ezzel kapcsolatban tisztelettel jelezzük a Rabbitestületnek, hogy ebben az ügyben sem a honlap szerkesztői, sem a kommunikációs osztály vezetése nem kapott semmilyen megkeresést. A hasonló félreértések megelőzése érdekében tisztelettel újra figyelmükbe ajánljuk Közlemény rovatunkat, valamint e-mail-címünket: kommunikacio@mazsihisz.hu.

Tájékoztatás a Rabbitestület határozatairól

Nincs más út, mint a transzparencia, és a nyilvánosság teljes bevonása – olvasható abban a határozatban, amelyet a Rabbitestület juttatott el honlapunkhoz. A testület három téma kapcsán hozott határozatokat.

1. Reform közösségek felvétele a Mazsihiszbe

A Mazsihisz a magyar neológ felekezet, hivatalosan egyház, a maga egységes rendszerbe foglalt hitelveivel és világnézetével. A reform hitközségek hitelvei és világnézete több ponton feloldhatatlanul eltér a neológ vallásfilozófiától. Szokásaik, az általuk követett rituális gyakorlat, a zsidóság definíciója, egész vallási életük is gyökeresen eltér az általunk, neológok által vallott és követett elvektől, gyakorlattól, vallási élettől. Ezen világos érvek és az egyházakról szóló törvény idevágó passzusa alapján a Rabbitestület semmilyen módon nem lát lehetőséget a reformmozgalmak Mazsihiszhez való csatlakozására, még társult tagként sem.

2. Bész Din – a magyarországi neológ rabbinikus bíróság működése

A Rabbitestület Áv Bész Dint választott, s ezzel a testület átadta a Bész Din összehívásának jogát az Áv Bész Dinnek. Ezen aktussal az Áv Bész Dint terheli a kizárólagos felelősség a Bész Din tagjainak kiválasztásáért. Ez azt is jelenti, hogy Bész Dint csak és kizárólag az Áv Bész Din hívhat össze, illetve akadályoztatása esetén e jogot eseti jelleggel átadhatja az általa kiválasztott rabbinak. Minden más Bész Din érvénytelen, és döntései nem jogszerűek.

3. Világsajtóban megjelent hírek kivizsgálásának kérése a Mazsihisz igazgatójától

Tisztelt Igazgató úr!

Az elmúlt napokban héber és angol nyelvű zsidó folyóiratokban megjelent, majd számos magyar sajtóorgánum által is átvett cikkekben súlyos vádak értek két neológ rabbit. Minden korban a közösség feladata, hogy rabbijai, vallási vezetői erkölcsileg megkérdőjelezhetetlenek legyenek. A Rabbitestület egyöntetű határozata alapján nyomatékosan megkérjük az ügyvezetést, hogy azonnali hatállyal, hivatalosan kezdje meg az alapos vizsgálatot, s arról a Rabbitestület mellett a közvéleményt is tájékoztassa. A Mazsihisz megítélése az elmúlt hónapok során végtelenül nehéz helyzetbe került. Nincs más út, mint a transzparencia, és a nyilvánosság teljes bevonása. Ezeket a folyamatokat meg kell állítani és tisztázni kell a felmerülő összes vádat.

Kardos Péter, Rabbitestület alelnöke
Frölich Róbert, országos főrabbi
Róna Tamás, Rabbitestület elnöke
Schönberger András, Rabbitestület alelnöke

A Mazsihisz reagálása saját honlapján

Az említett transzparencia szellemében tájékoztatjuk olvasóinkat, hogy a jelenlegi Rabbitestületet a Mazsihisz vezetése nem tekinti legitimnek, az aláírók között szereplő Róna Tamás pedig már nem áll a Mazsihisz alkalmazásában.

Meghalt a sádchen

Szomorúan tudatjuk, hogy Mészáros Gézáné, a mindannyiunk által tisztelt és szeretett Györgyi asszony életének 95. évében családja körében elhunyt. A gyászoló család.

*

Györgyi asszony. Idősebb olvasóink a 60-as, 70-es években már rendszeresen találkozhattak nevével, mégpedig egyetlen rovatban, a házassági hirdetések között. Sádchen, matchmaker, házasságközvetítő. Foglalkozásának három neve egyetlen jelentésben. Hogy hányan köszönhették neki boldog éveiket, évtizedeiket, arról gyakran adtunk hírt lapunkban.

Drága Györgyi asszony! Isten hosszú élettel ajándékozott meg, ez volt a jutalmad áldásos tevékenységedért.

Nyugodj békében!

Új Élet

A vidéki ortodoxokról

Beszélgetés Meiszinger Istvánnal

Nemzedék megy és nemzedék jön, de a föld fönnáll örökké. (Kohelet 1. 4.)

Meiszinger István, a legendás Dob utcai kóser üzlet emblematikus alakja, kósersági felügyelő, a magyarországi ortodox közösség megbecsült tagja évek óta Nyíregyházán él. Ott beszélgetett vele Somos Péter a hitközség és az ortodoxok sajátosságairól, megítéléséről.

Gyerekként hallottam, hogy az ortodoxok nálunk szigorúbban tartják a vallást, és sokat tudnak róla (a „nálunk szigorúbban" önmagában nem sokat jelentett, mert mi, annak ellenére, hogy megtartottuk Nyíregyházán az összes ünnepet, elég lazán kezeltük a hagyományokat), innen eredhetett az iránt érzett tiszteletem. Azt viszont csak nemrég tudtam meg, hogy a budapesti ortodox hitközség vidékről odakerült tagjainak köszönhette a létét. Meiszinger István mesélte, aki sokáig egy volt közülük, mielőtt nyugdíjba ment és visszaköltözött szülővárosába.

1992 elején kerültem Nyíregyházáról Budapestre, 97-ben pedig a Páva utcai körzettől az ortodox hitközséghez, amelynek akkor még jól működő, aktív közösségként tekintélye és súlya volt a magyarországi zsidóságban. Mára elöregedett a tagság, sokan meghaltak, a létszámmal együtt a hitközség súlya is csökkent.

Működtet egy kóser éttermet, egy húsboltot, egy élelmiszerboltot, működtet egy mikvét, bár azt csak néhány ember használja. Mindez azonban már alig hasonlít a kilencvenes évek budapesti ortodoxiájához.

Budapesti, mondom, bár emlékezetem szerint tősgyökeres fővárosi mindössze kettő volt köztünk, kábé száz ember között, a többi mind vidékről került oda: Északkelet-Magyarországról, Kárpátaljáról, Erdély különböző részeiről.

Ma a kilencvenes évek létszámának a felére, 50-60 főre teszik a pesti ortodoxok számát. Ez reálisnak tűnik?

A történelmi hűséghez hozzátartozik, hogy akik a kilencvenes években az ortodoxiához jártak imádkozni vagy ott voltak tagok, nem mind voltak egytől egyig a privát életben is streng (jiddis, jelentése: szigorúan) ortodoxok. Volt, aki azért csatlakozott hozzánk, mert a neológokhoz nem akart járni. Azzal együtt nálunk alkalmazkodnia kellett, arról szó sem lehetett, hogy mondjuk imádkozás közben kimegy és rágyújt, vagy autóval, villamossal érkezik a zsinagógába.

Meiszinger István

Fotó: Somos Péter

Megtörtént az is, hogy valaki a neológ közösség tagjaként mélyebben belemerült a vallásba, és rájött, hogy ez nem éppen az az életforma, amiről olvasott vagy tanult, és akkor átjött hozzánk.

Sokáig az volt a hivatalos adat, hogy összesen százezer zsidó él Magyarországon: nyolcvanezer a fővárosban, a többi vidéken. A Mazsihisz egyik elöljáróját egy magánbeszélgetés alkalmával megkérdezték, honnan veszik ezt a létszámot. Azt felelte: összeadtuk a hitközségek taglétszámát, és az eredményt megszoroztuk egy átlag magyar család lélekszámával, azaz néggyel.

Ez nem hiteles, már csak azért sem, mert a neológoknál igen sűrűn előfordul, hogy a házastárs nem zsidó, és ha éppen a feleség nem az, akkor magától értetődően a gyerekek sem azok. Miután nálunk ilyen kis létszámról van szó, reális az adat. Ráadásul az ortodoxoknál – a neológokkal ellentétben – csak a férfiak számítanak tagnak, szóval a teljes lélekszámhoz nálunk tényleg szorozni kell a tagok számát. Azt is hangsúlyozni kell, hogy nálunk nem voltak vegyes házasságok.

És a fordítottja előfordult, mármint hogy te vagy más ortodox elment imádkozni a neológokhoz?

Mi nem jártunk imádkozni hozzájuk, ami nem spontán személyes döntés volt, hanem a hitközségünk alkalmazottainak határozottan meg volt tiltva. Akkoriban még szólt az orgona a Dohányban, férfiak-nők együtt ültek, ezért az istentiszteleteken nem vettünk részt. Ha imádkozni nem is, de meghívásoknak eleget téve rendezvényekre néha elmentem, például bár micva ünnepségre. Egyéb szabályaink is voltak, többek között a cászid szokások követésének megtiltása. Vonatkozott ez egyszerű tagra éppúgy, mint rabbira, szombaton és ünnepeken a nyilvános imádkozások alkalmával nálunk senki nem vehetett fel strájmlit. Ezt be is tartotta mindenki, a köztünk élő cászidok is.

Elismert-e a magyar ortodoxia külföldön? Hogy határoz meg benneteket egy izraeli vagy egy amerikai közösség?

Hoffmann Áron rabbi és az elnök, Fixler Herman bácsi idejében külföldön is tekintélye volt a magyar ortodoxiának. Hogy mást ne mondjak: mindegy, honnan jöttek ortodox vendégek, a mi kóser vágásunkat teljes bizalommal elfogadták, és ez nem kis dolog. Mindig együtt imádkoztak velünk, nem különültek el.

Fixler bácsival találkoztam Jeruzsálemben, mikor ott éltem, egy nemzetközi rabbikonferenciára érkezett egy küldöttség tagjaként. Apámtól tudtam, hogy régen együtt dolgoztak Mátészalkán. Bemutatkoztam, aztán megkérdeztem, emlékszik-e Steinberger Ferire. Hogyne – mondta az öreg –, nagyon jóban voltunk. Te vagy a fia? És mondd, milyen itt a parnósze (jiddis, magyarul: megélhetés)? A vidékről odakerült öregek ugyanazt a jiddist beszélték? Nálunk a családban ugyanis többféle dialektus járta (igaz, anyám Pesten tanulta, nagyanyám Bilkén, a nagybátyám Bujon), persze mindenki a sajátját tartotta eredetinek.

Úgy tartják, négyféle jiddis van. A klasszikus, amit a lubavicsi rebbe nagyon szépen beszélt, az az úgynevezett német jiddis. Ami ennél kevésbé szép, az a lengyel, aztán van az orosz jiddis, végül a magyar, ami igazából a régi Nagy-Magyarország zsidóságának a nyelve volt.

Írásmódban nincs különbség, kiejtésben viszont van, és nem is kicsi. Idővel kénytelen voltam megtanulni valamelyest, alapszinten ma is elboldogulok, komolyabb tóramagyarázatok megértése azonban már gondot okoz. Van olyan héber nyelvű imakönyvem és peszáchi haggadám, ami jiddis fordítású. Egyébként a háború előtt az ortodoxok egymás között nem beszéltek magyarul, a stétl nyelve, a gettó nyelve a jiddis volt.

A mai napig kevernek jiddis szavakat a magyar beszédbe és fordítva, de a nem zsidó lakosság körében is közhasználatú lett több tucat jiddis és héber eredetű szó és kifejezés.

Úgy vélem, külsőségekben régen nem nagyon látszott itt, ki az ortodox: nem lógott ki a ruha alól a cicesz, nem ért a vállukig a pajesz. Azok, akiket Nyíregyházán ortodoxnak mondtak, inkább úgy néztek ki, mint a szabolcsi parasztemberek: nyakkendő nélkül, nyaknál összegombolt inggel, fekete öltönyben, kalapban. Külsőségekben nem nagyon tűnt ki egy nyíregyházi ortodox zsidó a piacon vásárló tömegből.

Így van, nem lógott ki a cicesz, de abban biztos vagyok, hogy az ing alatt mindenki hordott kis táleszt. Többnyire szakálluk sem volt, de abban is biztos vagyok, hogy a borotválkozáshoz nem zsilettpengét vagy kést használtak. Volt egy Razor nevű fehér kenőcs, ezzel be kellett kenni az arcot, és az leégette a szőrt. Nem volt veszélytelen dolog, el kellett találni a helyes adagot. A szőrmaradványokat pedig fakéssel húzták le. Miután megjelentek a piacon a villanyborotvák, született néhány rabbinikus döntés arra vonatkozóan, milyen gyártmányokat lehet használni.

Volt olyan köztetek, aki nem dolgozott, csak tanulásból élt?

Az én időmben Pesten ilyen már nem volt, de régen előfordult, nem is volt olyan ritka eset. Ami az ehhez és a vallásos életvitelhez szükséges pénzforrásokat illeti: a szatmáriak még az én időmben is komoly összegekkel támogatták a budapesti ortodoxiát. Ennek érzelmi oka is volt, hiszen a kilencvenes évek elején még éltek Amerikában azok az öregek, akik innen mentek el, akik az egykori Nagy-Magyarország területén nőttek fel, ott voltak jesivabócherek. Miután kihalt ez a nemzedék, vége lett a támogatásnak; a gyerekeket, unokákat már nem érdekli Magyarország.

Néha-néha igaz, eljönnek páran Újhelybe, Nyírtassra, Bodrogkeresztúrra, de – zárójelben jegyzem meg – elég rossz tapasztalatok vannak az idelátogatókkal. Talán mindenkinek jobb lenne, ha otthon maradnának...

Ha nem is „főállásban", de volt lehetőség a rendszeres tanulásra?

A szervezett tanulás abból állt, hogy minden hétköznap, mincha előtt egy órával összejött a társaság, lejött a rabbi, és tanított. Komoly tanulás folyt. A baj – legalábbis számomra – az volt, hogy a rabbi jiddisül tanított, amit az öregek egytől egyig anyanyelvi szinten beszéltek. Később megtudtam, hogy Oberlander rabbi lakásán minden nap van szervezett tanulás. Akkor még nem volt olyan számottevő itt a chábád, mint ma, az EMIH pedig egyáltalán nem is létezett.

Báruch Oberlander megkapta a Mazsihisztől a halódó Páva utcai körzetet, de a lakásán tanított. Nagyon szívélyesen fogadott bárkit, aki tanulási szándékkal jött hozzá, persze első lépésben mindenkit egyenként azonnal leellenőrzött, hogy zsidó-e vagy nem.

Akkor már elfogadhatóan beszélt magyarul. Elkezdtem hát hozzá járni. Közben megkapta a Mazsihisztől a Vasvári Pál utcai zsinagógát, és akkor néha megpróbált meggyőzni, hogy járjak oda imádkozni. Időnként el is mentem a kedvéért. Többször meghívott ebédelni vagy vacsorázni. Igazából a mai napig jó kapcsolatban vagyunk, de nekem már akkor nem nagyon tetszett a chábád. Báruchtól kaptam könyveket, sokat segített, rendszeresen beszélgettünk – mindaddig, amíg ki nem derült számára, hogy belőlem az életben nem lesz chábádnyik. Onnantól kezdve bezárultak előttem a kapuk. Nem küldött el, de megszűntek a meghívások, a beszélgetések, míg végül magamtól elmaradtam.

Jeruzsálemben az oktatási minisztérium főépülete az ultraortodox negyed szélén van. Gyakran előfordult, hogy egy-egy munkába igyekvő, rövid ujjú vagy még inkább ujjatlan ruhát viselő hölgyet leöntöttek valamivel, hol tintával, hol vizelettel. Egyszer megkérdeztem egy jesivabóchert a belziektől: miért háborodtok fel, ha meglátok egy lengén öltözött nőt? Nem bízol magadban, nem elég erős a hited, hogy ellenállj a kísértésnek? Nem tudott elfogadható választ adni. Nálatok mi volt a helyzet? Jártatok például strandra, olyan rendezvényekre, ahol együtt szórakoztak fiatalok?

Kerültük az ilyen helyeket, strandra sem, színházba, moziba sem jártunk. Ez nem hitközségi tiltás volt, de le lehet vezetni a tórából. Az 1920-as években volt az ortodoxiának egy nagy rabbija, a nagy talmudtudós, Jákov Koppel Reich.

Fölmerült az ötlet, hogy a budapesti ortodoxok alapítsanak egy jesivát. Ez a nagy tekintélyű rabbi nemet mondott, arra hivatkozva, hogy Budapest erre világi jellege miatt nem alkalmas. Mi van, ha az itt tanuló bócherek kimennek az utcára, mit fognak látni? Ezért a fővárosi bóchereket inkább vidékre küldték tanulni, Munkácsra, Büdszentmihályra, Újhelybe. Budapesten soha nem volt klasszikus jesiva. Ami az ortodox külsőt illeti: a kilencvenes években, mivel sámesz is voltam, elég gyakran jártam ügyeket intézni az önkormányzathoz és egyéb hivatalokba. Kaftánban jártam, kalapban, szakállam volt, pajeszem a fülem köré tekerve, ennek ellenére engem soha semmilyen atrocitás nem ért. Előfordult, hogy megbámultak vagy egy totál részeg pasas beszólt valamit, ennél több soha nem történt. A hivatalokban viszont a legnagyobb tisztelettel fogadtak.

Ennyit a múltról. Mi a jövő, ha van egyáltalán? Nem fenyegeti az ortodox hitközséget a megszűnés veszélye?

Miután a hagyományos intézmények – a kóser húsbolt, a kóser étterem, a működő mikve – mind ott vannak a Dob utca 35.-ben, nem gondolom, hogy megszűnne. A hagyományokat, ha valaki keresi, ott megtalálja. A tagság utánpótlása erősen kérdéses, a vidéki hátország megszűnt, ott már neológ zsidók sem nagyon élnek, ortodoxok meg tudtommal egyáltalán nem. Mégis hiszek benne, hogy az ortodoxia fennmarad, amíg zsidók lesznek Magyarországon.

Bennem Élő Eredet

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: mondAt Kft., **www.mondat.hu**
Felelős vezető: Nagy László
ISSSN 0133-1353

Deutsch Róbert lett az ortodoxia elnöke

Deblinger Eduárd közel nyolc év után távozik a Magyarországi Autonóm Orthodox Izraelita Hitközség (MAOIH) elnöki posztjáról.

A MAOIH közgyűlése nagy többséggel **Deutsch Róbertet** választotta meg a szervezet elnökének. A tisztségért rajta kívül **Deblinger Eduárd** és **Kalmanovics Miklós,** a tokaji hitközség elnöke is elindult.

Deutsch Róbert beszédében együttműködésre szólított fel. *Véget kell vetni a közösségeink közti sárdobálásnak, és együtt kell dolgoznunk a magyarországi zsidóság felvirágoztatásán* – mondta.

Programjában a Dob utcai mészárszék kibővítése, a hitközség iskolaépületeinek jobb kihasználása, a zsinagógák hitéletének felvirágoztatása, a Dessewffy utcai zsinagóga, illetve az Alma utcai Szeretetotthon felújításának befejezése szerepel.

A MAOIH főtitkára a közgyűlés tagjainak szavazata alapján továbbra is **Páskesz Zév** marad. *(Tudósítónktól)*

APRÓ-HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Idősgondozást, gyerekfelügyeletet vállalok: 06-20-241-9450, 06-30-284-2165.

Közös képviselet, társasházkezelés Budapesten! Tapasztalat, referenciák! Dr. Bíró Anna, Lőrincz Péter, 06-70-383-5004.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. www.jungoras.hu, 06-70-505-5620,

24 órás házi ápolást vállal nyugdíjas ápolónő nagy gyakorlattal (fekvőbeteg, pelenkázás, sztóma stb.). Referencia van. 06-20-211-8688.

Hírek, események röviden

– 1%. A **Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány** köszönetet mond mindazoknak, akik a 2019. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány részére felajánlották. Az így kapott 128.620 Ft-ot a „Táguló és szűkülő terek. A veszprémi zsidóság társadalom- és gazdaságtörténete" című monográfia nyomdai költségeire fordítottuk a kuratórium döntése alapján. Reméljük, hogy az elmúlt esztendő nehézségeinek dacára a 2020. évről szóló bevallásukban még többen fogják 1%-os felajánlásukat alapítványunk részére megtenni, amit előre is köszönünk. Adószámunk: **18927467-1-19**.

NAPTÁR

Február 19., péntek	Ádár 7.	Gyertyagyújtás: 4.55
		Zájin ádár
Február 20., szombat	Ádár 8.	Szombat kimenetele: 6.02
Február 25., csütörtök	Ádár 13.	Eszter böjtje
Február 26., péntek	Ádár 14.	Púrim, Gyertyagyújtás: 5.06
Február 27., szombat	Ádár 15.	Szombat kimenetele: 6.12

A zsidó negyed titkai

Virtuális térben rendezték meg a NemEgyedül Zsidónegyeden innen és túl című sétáját, amelyen Erzsébetváros központi utcáit bejárva megismertük a ma ismert zsidó negyed kialakulásának történetét, valamint azt a folyamatot, amelynek során a pesti zsidóság az Orczy-házat kinőve eljutott a Dohány, a Rumbach és a Kazinczy utcai zsinagógákig.

A NemEgyedül sétáját a virtuális térben rendezték meg, ami meglehetősen szürreális élményt jelentett: a kanapé kényelméből kissé nehéz volt átérezni a zsidó belváros atmoszféráját. „Sétánk” valójában dokumentumfilmhez hasonlított, amely alaposan bemutatja a legfontosabb zsidó épületeket és köztéri alkotásokat a Madách tértől a Kazinczy utcáig. Megfelelő tájékoztatást adott ahhoz, hogy amikor majd valóban arrafelé sétálunk, felismerjünk mindent, ami a témába vág.

A sétát **Lemberger-Lakos Borcsa** idegenvezető tartja, aki a Madách térről jelentkezik be.

Az 1700-as évek második feléig repülünk vissza az időben, amikor Pest elkezd növekedni. A zsidók ekkor a Zichy család óbudai birtokán élnek, ám az 1781-es év változást hoz. Ekkor ugyanis II. József kiadja a türelmi rendeletet, amely szabadabb vallásgyakorlást biztosít a korábbinál. Így az óbudai zsidók áttelepedhetnek Pestre.

Ez idő tájt kezdik birtokba venni Orczy József báró 1756-ban épült barokk épületét, az úgynevezett Orczy-házat, amely a mai Madách tér oldalában állt. Az épület közel volt a városfal mellett húzódó piachoz, így hamar a zsidó negyed élénk központjává vált.

1829-ben kibővítették egy emelettel, így már 142 lakásnak adott helyet. De nemcsak lakások voltak a komplexumban, hanem két rituális fürdő, két zsinagóga, kóser mészárszék, kiterjedt pincerendszer, vendéglők és egy iskola is.

Legendássá vált az itt működő Orczy kávéház, amely Budapest leghosszabb életű kávézója volt: 1795-től 1936-ig fogadta vendégeit.

Az Orczy-házat 1936-ban bontották le, helyére épült fel 1939-re Wälder Gyula modern, klinkertéglás, árkádos art deco bérháza.

Orczy-ház *Forrás: bpep.fszek.hu*

A kiskörúton „haladunk tovább”, ahol több tűzfalat látunk. A zsidó negyed mára a street art epicentrumává vált: ha az Astoria felé haladunk, feltűnik a Színes Város Csoport A városnak te vagy a kovásza című munkája, amely a tavaszi karantén alatt készült el. (Budapesten egyébként ez volt az első megfestett tűzfal, először Victor Vasarely műve került rá, amelyet azóta néhányszor már újrafestettek.) A Dob utcába bekukkantva San Miguel spanyol graffitiművész műve fogad, amely Ángel Sanz Briz spanyol embermentő diplomatának állít emléket. A spanyol úr 1944-ben mintegy ötezer magyar zsidót mentett meg azáltal, hogy spanyol útlevelet adott nekik.

E festmény különlegessége, hogy a pesti gettó falának egyik maradványára fújták fel.

De számos más műalkotásra is bukkanhatunk a környéken. Ott van például a Dohány utcai zsinagóga mellett egy lámpaoszlopon Kolodkó gerillaművész újabb miniszobra: egy szakállas, kalapos, bicikliző alak. Ő Herzl Tivadar, a cionista mozgalom megalapítója és Izrael állam megálmodója, aki a Dohány utcában született 1860-ban.

Elérünk az 1859-ben átadott Dohány utcai zsinagógához, amelyet azért építettek, mert a vallási közösség kinőtte az Orczy-ház két templomát. 1847-ben kezdtek el olyan telek után nézni, amely közel esik a főútvonalhoz. Az új zsinagóga építésére pályázatot írtak ki. A kor olyan jeles építészei, mint pl. Hild József, klasszicista stílusban nyújtották be pályamunkáikat. Végül Ludwig Förster német építész, a bécsi akadémia tanára nyerte a pályázatot mór stílusú zsinagógatervével. (Korábban ő tervezte a bécsi nagyzsinagógát is.) Alig öt esztendő alatt végeztek a teljes kivitelezéssel, ami annak idején is rekordidőnek számított. A Dohány utca neológ gyülekezete az Orczy-ház udvari templomának közönségéből lett.

A Dohány utcai zsinagógánál állt a budapesti gettó kapuja is, amelynek 1945. január 18-i felszabadításáról emléktábla tudósít. A kapun benézve temetőt látunk. Közel kétezer ember nyugszik itt huszonkét tömegsírban; olyanok, akik a vészkorszak idején vesztették életüket.

A kert mellett van a Holokauszt Emlékpark. Itt látható a Varga Imre által tervezett, vörösgránit talapzaton álló, szomorúfüzet mintázó emlékmű, amelynek leveleire ki-ki felvésetheti elhunyt hozzátartozója nevét.

Az Orczy-ház emeleti zsinagógájának konzervatív hívői 1872-ben a Rumbach Sebestyén utcába költöztek tovább. Ez az épület a Dohány utcai bazilikális elrendezésével szemben oktogonális alaprajzú, és harmadakkora, mint a nagy zsinagóga. Tervezője az osztrák Otto Wagner, aki a bécsi szeceszszió vezető alakja volt. A zsinagóga a második világháború óta romos volt, rehabilitációja 2019-ben kezdődött meg.

„Megállunk” a Kazinczy utca 55.-nél, a híres Wichmann-söröző épületénél (amelyet most le akarnak bontani). Az egykor Kiskereszt utca 517. számú, földszintes házat 1834-ben vásárolta meg Schneider József kártyafestő, hogy kisebb átalakítások után itt rendezhesse be pakligyártó műhelyét.

Ebben az épületben alkotta meg 1836-ban 36 lapos magyar kártyacsomagját.

A kerület mai napig legkisebb alapterületű ingatlanát 1869-ben vásárolta meg Rothauser Mór díszmű-, ruha- és rövidáru-kereskedő, aki Schusbeck Pál terve alapján emeletet építtetett tulajdonára.

Ebben az épületben később bordélyház is üzemelt, amelynek gyakori vendége volt Krúdy Gyula, Ady Endre és Jókai Mór is.

1906-tól a Magyar Teozófiai Társaság működött itt. Miután a szervezet berendezkedett a házban, a bejárati szárnyas ajtóra rögtön felhelyezték a társaság kovácsoltvas szimbólumát. A kapudísz egy farkába harapó, a bölcsességet szimbolizáló kundalini kígyót ábrázol, amelynek közepén az életet jelképező ANKH egyiptomi kereszt és a köré font kettős háromszögek feszülnek. A Salamon pecsétjeit körbefogó uroboroszok felett látható szvasztikákat 1948-ig a társaság jelmondata, a „Nincs magasztosabb vallás az igazságnál” vette körül. Az épületet 1986-ban vásárolta meg Wichmann Tamás.

Végállomásunk a Kazinczy utcai zsinagóga. Az Orczy-házat utolsóként az ortodoxia hagyta el 1913-ban. Az épület ma vallási komplexum: iskolák, éttermek, kóser hentes és cukrászdák is vannak itt.

Kocsis Katica / Kultúra.hu

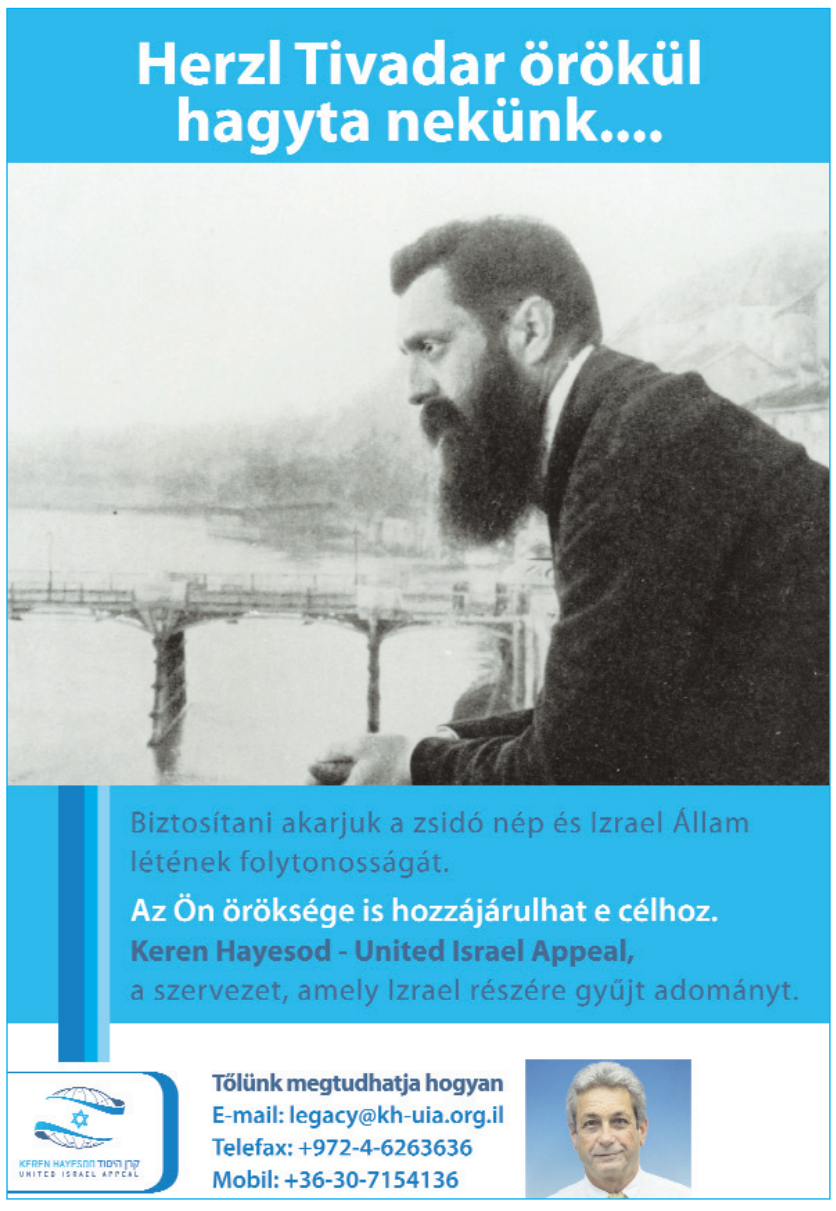

Zukor Adolf története, aki szerint a közönség sohasem téved

A legenda szerint a hollywoodi mozimogul, Zukor Adolf irodájában lógott egy álláskeresőket figyelmeztető felirat: „Nem elég magyarnak lenni.” A legenda folytatása szerint ehhez azonban Zukor alkalomadtán halkan hozzátette: „De segíthet.” Zukor Adolf emlékirata először olvasható magyarul.

A kötet címadása is jelzi, Zukor Adolf számára a közönség volt a minőség első és egyetlen fokmérője. Úgy tűnik, ez a mérés nagyon pontos volt. Hollywood és a Paramount Pictures magyar alapítója hatalmas sikereket ért el. A hollywoodi hírességek sétányán megtaláljuk a nevével feliratozott csillagot. A közönség sosem téved című emlékirata végre magyarul is olvasható, írja a *Múlt-kor*.

Sokszor és sokat hallhattunk már arról, a magyar származású alkotók jelentősen hozzájárultak Hollywood sikereihez. Ugyanakkor valójában csak keveset tudunk róluk, életútjukról és azokról a folyamatokról, amelyek a magyarok hollywoodi sikerei mögött meghúzódnak. Ennek ékes bizonyítéka, hogy mindeddig várnunk kellett arra, hogy e történet egyik főszereplőjének, Zukor Adolfnak az emlékirata magyarul is megjelenjen. A közönség sohasem téved című kötetet immáron bárki kézbe veheti.

Zukor saját bevallása szerint – az erre irányuló kérések ellenére – sokáig ódzkodott az írástól, 80 évesen is jobban foglalkoztatta a jövő építése, mint a múltba révedés. Szerencsére végül engedett ostromlóinak, és tollat ragadott. Személyes vallomása mellett filmtörténeti áttekintést is ad, a mozi fejlődése, a buktatók és sikerek ugyanúgy részét képezik a kötetnek, mint az eseményekre adott érzelmi reakciói vagy éppen a filmes világot működtetők közötti emberi kapcsolatok.

Zukor 1873-ban egy Zemplén vármegyei kis faluban, Ricsén, zsidó családba született. Szüleit kisgyerekként elveszítette. A századfordulón tervekkel és lelkesedéssel telve csatlakozott az északkeleti megyékből megindult népvándorláshoz, melynek célja mi más lehetett volna, mint a távoli és titokzatos Amerika, amiről javarészt csak az emigrált ismerősök leveleiből tudtak valamicskét. A 14 éves Zukor minden fellelhető könyvet elolvasott a kontinensről, és úgy döntött, nekivág az útnak. Mikor szülei barátainak címére megérkezett, azonnal érezte, más világba került: „Nem hökkentem meg, hogy a csapból víz folyik, mert fel voltam készülve a csodákra.”

Zukor azoknak a táborát viszont már nem gyarapította, akik két-három évig tartó kemény gyári munkával összespórolt pénzecskéjükkel a zsebükben hazatértek, és földet vásároltak. A föld helyett őt már egészen korán a film kezdte izgatni.

Végigkövethetjük, hogyan vágott bele a mozgóképüzletbe, akárcsak azt, hogy szinte az első pillanatban egyértelművé vált számára, milyen érzékeny a mozi közönsége. Zukor maga is sokszor beült a nézők közé, és figyelte a reakcióikat. Emellett a memoár szerzője elmeséli döntési helyzeteit, kockázatvállalásait, az ötleteiben kételkedők meggyőzését is: „Az emberek azt mondták, hogy meggyőző kereskedő voltam, a magam csendes módján. Bármi is igaz ebből, az biztos, hogy nem adtam fel. Talán az önmagamba vetett hitem tett meggyőzővé.”

A saját gyártású filmekig vezető út meglehetősen meredek volt, olyan események is nehezítették, mint például stúdiójának leégése. Az eset után így beszéltek róla: „Ő Zukor, és nem kétséges, hogy ma este mindenét elvesztette.” Zukor azonban másképp gondolta, és tényleg nem adta fel.

Érdekes olvasni, hogy még feltételes módban beszél azokról a filmsztárokról, akiket a közönség ugyanúgy fog szeretni, mint a színházi színészeket, sőt lehet, hogy túl is szárnyalják majd azokat. Habár a közönség viselkedésének tanulmányozásával, a bevételek figyelésével és a rajongói levelek elemzésével keményen dolgoztak a „sztárrendszer” kidolgozásán, mégis a sztárkultusz megszületésén maga is meglepődött.

Ez olvasható ki Mary Pickfordról írt soraiból is: „Az első nagy filmsztár, Mary felemelkedése szenzációs volt, de kicsit ijesztő is. Soha nem mertem ehhez hasonló sikerről álmodni, legalábbis arról, hogy valakiből ilyen gyorsan sztár lehet. Ha annak idején ezt gondoltam volna, valószínűleg kivizsgáltatom magam, ahogy olyan sokan tanácsolták is.”

Mint az önéletrajzírók többsége, Zukor sem mulasztja el sikereinek dicséretét megemlíteni, ugyanakkor visszaemlékezésének utolsó mondata mutatja, hogy nemcsak a megtett, hanem a filmipar előtt álló utat is pontosan érzékelte: „A filmipar egyelőre gyerekcipőben jár, és a legizgalmasabb időszak még csak most következik.”

Potyautas cica alijázott a tengeren

Az ukrán Star Shine Shipping LTD logisztikai vállalat a Facebook-oldalán egy meglehetősen szokatlan történetet posztolt, amely egy kíváncsi macskával esett meg.

Amikor egy Ukrajnából Izraelig kétezer kilométert megtett, zárt konténert három hét után kinyitottak, a vállalat munkatársai egy szürke macskát találtak benne. A kíváncsi cica akkor bújhatott be, amikor az odesszai kikötőben a szállítmányt berakodták a konténerbe, majd bezárták.

Az állat kissé félénknek tűnt, de egyébként jó állapotban volt annak ellenére, hogy a hosszú utat élelem és víz nélkül tette meg. A társaság Facebook-oldalán közzétett fotókon a potyautas a szállítókonténer belsejében egy rakás doboz tetején ült. Az egyik képen néhány megrágott kartondoboz is látható, amelyeket ukrán cukorkákkal töltöttek meg.

A bal oldali fotón a potyautas, a másikon pedig a szétrágott dobozok, amikből élelemhez jutott

Bár csak találgatni lehet, a macska hogyan élte túl a háromhetes utazást, a cég munkatársai és a kommentelők szerint az édességek és a fémkonténerben lecsapódott pára mentették meg az életét. Az állat teljes mértékben felépült, miután a logisztikai vállalat igazgatója gondozásába vette – írja az *odditycentral.com*.

Travelo